

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งต่างประเทศและในประเทศกับบริบทสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.3 กระบวนการและวิธีการบริหารสถานศึกษา
2. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.5 ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
 - 3.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562
 - 3.2 ประโยชน์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562
 - 3.3 สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
 - 3.4 การพัฒนาสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
4. บริบทสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการหรือกระบวนการต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผู้วิจัยขอเสนอความหมายของการบริหารสถานศึกษาดังนี้

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2552 : 2) ได้กล่าวว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบันมหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา “การบริหาร” หมายความว่า การที่กลุ่มบุคคลร่วมมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนด้วยการดึงทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์กับเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้อย่างเป็นระบบและมีระเบียบมีกฎเกณฑ์มีการทำงานที่เป็นที่ยอมรับได้ร่วมกัน “ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน

ขวัญพิชชา มีแก้ว (2562 : 11) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

อนุชิต สุขกลี (2560 : 12) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานโดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบระเบียบตามกระบวนการการทำงาน เพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษา ทั้งในด้านบุคลากร ผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

เฉลิมพล จันดา (2560 : 12) ได้กล่าวว่า ความหมายของการบริหารสถานศึกษาหมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในการบริหารกิจการทุกชนิดในสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเพื่อการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ การบริหารสถานศึกษายังรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่บุคคลหลายฝ่ายต่างร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุก ๆ ด้านดังนั้นการบริหารสถานศึกษาจึงเป็นการดำเนินงานและการตัดสินใจสั่งการเพื่อให้งานทุกด้านของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษามากที่สุด

เอ็ดวิน ฟลิปโป (Edwin B. Flippo. 1970 : 1) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการในการวางแผนการจัดองค์กรการปกครองและการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick. 1965 : 7-13) กล่าวว่า การบริหารเป็นสาขาวิชาความรู้ อย่างหนึ่งที่แสวงหาความเข้าใจอย่างมีระบบว่าทำอะไรคนจึงทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย

ไซมอน (Simon. 1965 : 4) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารมิใช่เป็นผู้ปฏิบัติแต่เป็นผู้ใช้ศิลปะในการทำให้ ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker. 1954 : 12) ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ การทำงานต่าง ๆ ล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้นำ

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญที่เป็นกระบวนการทำงานโดยกลุ่มบุคคล หลายฝ่ายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เป็นการพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องให้ สถานศึกษาอยู่รอดโดยต้องกำหนดแผนงานวิธีการตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างมีระบบใช้ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลอย่างประหยัดใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น

ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการ จัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความ หลากหลายในทางปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดังปรากฏใน บัญญัติมาตรา 39 ที่ว่า "มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง" จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้แบ่งขอบข่ายการบริหารงานและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ดังนี้ มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดย คำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 151-155) เสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคลและ 4) ด้านการบริหารทั่วไป อีกทั้งยังเสนอหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้ 1) ความพร้อมและความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่จะสามารถรับผิดชอบดำเนินการตามขีดความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ความสอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะกระจายอำนาจ 3) ความเป็นเอกภาพด้านมาตรฐานและนโยบายด้านการศึกษา 4) ความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา 5) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ 6) มุ่งให้เกิดผลสำเร็จแก่สถานศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาให้มากที่สุดเพื่อให้สถานศึกษานั้นมีความเข้มแข็งและความคล่องตัวเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้แก่สถานศึกษาเพื่อให้ผู้มีส่วนที่รับผิดชอบในการดำเนินการเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 11-12) กำหนดไว้ว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "ธรรมาภิบาล" มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งกับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาคือการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนผ่านการเรียนรู้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจการบริหารให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษามีส่วนร่วมซึ่งสามารถแบ่งการบริหารงานออก

ได้เป็น 4 ฝ่าย คือ 1) บริหารงานด้านวิชาการ 2) บริหารงานด้านงบประมาณ 3) บริหารงานด้านบุคคลและ 4) การบริหารด้านทั่วไป ซึ่งถือว่าการกระจายอำนาจที่จะเป็นตัวสนับสนุนในกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพบนพื้นฐานหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์

กระบวนการและวิธีการของการบริหารการศึกษา

อนุศักดิ์ คงทน (2559 : 9) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารการศึกษา ไว้ว่าจากหลักการบริหารทั่วไป 14 ข้อ ของ Fayol ทำให้ต่อมา Luther Gulick ได้นำมาปรับต่อยอดเป็นที่รู้จักกันดีในตัวย่อที่ชื่อว่า “POSDCoRB” กลายเป็นคำมกริของการจัดการองค์การในต้นยุคของศาสตร์การบริหารซึ่งมีตัวย่อชื่อย่อดังนี้

P -Planning	หมายถึง	การวางแผน
O - Organizing	หมายถึง	การจัดองค์การ
S -Staffing	หมายถึง	การจัดคนเข้าทำงาน
D - Dircecting	หมายถึง	การสั่งการ
Co - Coordinating	หมายถึง	ความร่วมมือ
R - Reporting	หมายถึง	การรายงาน
B - Budgeting	หมายถึง	งบประมาณ

เจสส์ (Jesse, 1999 : 140) ได้สรุปว่าการบริหารการศึกษานั้นจะต้องดำเนินการไปตามกระบวนการบริหาร ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือการกำหนดแผนงานและโครงการไว้ล่วงหน้า
2. การจัดองค์การ (Organizing) คือการกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงานให้ชัดเจน
3. การสั่งการ (Dircecting) คือการพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน
4. การประสานงาน (Coordinating) คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน
5. การควบคุมงาน (Controlling) คือการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

คุนทซ์ และโอดอนเนล (Koontz and Odonnell, 2001 : 297) กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหาร (Managerial Function) ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วยกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การและการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นแผนงานจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ด้วยการจัดองค์การที่ดี ซึ่งประกอบด้วยการนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการบริหารที่ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการจัดองค์การจึงหมายถึง การนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภทมาบูรณาการเพื่อดำเนินการ

3. การจูงใจ (Motivating) คือการจูงใจที่จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้ หมายถึง การอำนวย (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำในการดำเนินการ (Leading)

4. การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

สัมมา ธรณิธย์ (2560 : 94) กล่าวว่าไว้ว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาเป็นการประยุกต์กระบวนการบริหารเข้ามาในวงการศึกษาประกอบด้วย การตัดสินใจการวางแผนการนำแผนสู่การปฏิบัติการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวย การจัดสรรทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุมงาน การประเมินผลงานและการปรับปรุงรวมทั้งการกระตุ้นหรือการจูงใจ กระบวนการบริหารการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารงานทุกระดับซึ่งรวมถึงผู้บริหาร การศึกษาด้วยการบริหารที่ดีจะช่วยให้การบริหารดำเนินไปอย่างราบรื่นมีระบบไม่สับสนและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะในการใช้กระบวนการบริหารทุกขั้นตอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการตัดสินใจนั้นมีความสำคัญอย่างมากหากผู้บริหารตัดสินใจไม่ถูกต้องการดำเนินการในขั้นต่อ ๆ ไปจะเกิดปัญหาและอุปสรรคตามมาผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีแนวคิดและข้อมูลครบถ้วนในการตัดสินใจและอาศัยกระบวนการบริหารเป็นหลักในการบริหารงานสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นองค์การหรือสถาบันที่ทำหน้าที่จัดและให้บริการทางการศึกษา แก่สมาชิกในสังคมสถานศึกษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทในกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาและมีความรอบรู้ในหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งมีหลักการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. การวางแผนเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ชัดเจน
2. การวางแผน และนำเทคนิคในการบริหารงาน
3. การจัดโครงสร้าง และวางระบบงาน
4. การใช้ทรัพยากรและค่าใช้จ่ายที่คุ้มค่า
5. การใช้อำนาจในการสั่งการและควบคุม
6. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงงาน

สรุปได้ว่า กระบวนการและวิธีการของการบริหารการศึกษาประกอบด้วย การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนมีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การวางแผนการทำงานที่เป็นระบบให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่คุ้มค่ามีการประเมินผลงานปรับปรุงผลการทำงานและรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นปัจจุบัน

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นของผู้บริหารในปัจจุบันและการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษาเป็นนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการปี พ.ศ. 2566 ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและค้นคว้าเพื่อที่จะนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารและการพัฒนาสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดังนี้

ความหมายภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วซึ่งเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ทำให้บริบทของการจัดการศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่ของโลก ทำให้เกิดนวัตกรรมขึ้นมากมายเป็นโลกของดิจิทัลการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของความหมายภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

อรุณรัตน์ ลักษณะดี (2565 : 67) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำดิจิทัลจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกในการนำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลการบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเรียนการสอนและการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยมีความเข้าใจสามารถสร้างสรรค์เข้าถึงและนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนและยังกล่าวอีกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบันสร้างความชัดเจนให้กับค่านิยมดิจิทัล ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลลงสู่ผู้ปฏิบัติอย่างชัดเจน สร้างแรงจูงใจสามารถปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ดิจิทัล สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการดิจิทัลของสถานศึกษามีการกำหนดพันธกิจด้านดิจิทัล มีการกำกับควบคุมวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติและสนับสนุนในการทำงานของบุคลากรเพื่อวิสัยทัศน์ดิจิทัลไปสู่ความสำเร็จ

ธนวิน เกษมศักดิ์ (2564 : 58) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลหมายถึงทักษะและกรอบความคิดที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลหรือองค์กรนำพาสมาชิกในองค์กรให้สามารถอยู่รอดในยุคดิจิทัลได้ ตัวอย่างของทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นในยุคดิจิทัลได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสร้างแรงจูงใจในการทำงานที่อาศัยเทคโนโลยี สามารถนำเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวกในการบริหารงานได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

เลอศักดิ์ มาตา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564 : 32-38) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ทักษะ ความสามารถ กระบวนการ วิธีการ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ในฐานะผู้นำในการบริหารงานที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นสร้างแรงจูงใจสนับสนุนการทำงานร่วมกันมี

ความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างองค์การเรียนรู้ตลอดเวลาหรือแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษามีวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและส่งผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศโดยมีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างทัศนคติที่ดีการเปลี่ยนแปลงเปิดโอกาสให้ทีมงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

มูฮัมหมัดรุสสัน ลีอบากะลูติ และนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2563 : 25 - 32) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารต้องเปิดรับฟังปัญหาและการเสนอแนะจากผู้อื่นอย่างเปิดใจและนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องลดอีโก้ของตนเองลง ไม่ปกครองโดยใช้อำนาจและการสั่งการทำงานในระบบทีมให้เป็นและให้ความสำคัญกับลูกน้องทุกคนอย่างเท่าเทียม

ตริยูทธ พรหมศิริ (2561 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ดั้นนั้น ต้องเก่งทั้งคนและเก่งทั้งงานแต่เมื่อบริบทของยุคดิจิทัลเข้ามามีการบริหารคนให้ดั้นนั้นก็เป็นความท้าทายของผู้บริหารในยุคปัจจุบันที่บางครั้งบุคลากรในสถานศึกษาต้องมีการผสมผสานทั้งแบบ Work from home และ Work from office จนถึงบางครั้งคือ Work from car ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารงานต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลระหว่างเรื่องของอิสรภาพและสิทธิของบุคลากรกับสิ่งที่เรียกว่าคุณภาพของงาน เพราะการให้อิสระมากเกินไปอาจเป็นการทำร้ายองค์กร ดังนั้นสิ่งที่ผู้บริหารต้องมีคือ Soft Skill หรือ Human Skill (ทักษะมนุษย์) ที่ต้องมีทั้งพระเดช พระคุณ ที่เห็นใจ ใส่ใจ ต้องได้ใจ แต่ก็ต้องได้งาน ดังนั้นสิ่งที่อาจช่วยผู้บริหารได้นั้น คือ ผู้บริหารต้องมีทักษะในการเลือกใช้ Software ต่าง ๆ ที่ช่วยในการบริหารจัดการการทำงานร่วมกับคนไม่ว่าจะเป็น Application ต่าง ๆ ที่ช่วยสื่อสาร Human Software ต่าง ๆ ที่ช่วยในการประเมินคุณภาพหรือแม้แต่การ Clock in Clock out ในการ Work from home ก็เป็นสิ่งที่อาจช่วยให้ผู้บริหารไม่ต้องมาการบริหารในภาพเล็กๆ เช่น มาลงบันทึกตารางเวลาการทำงานด้วยตัวเองแต่ทำให้มีเวลาไปดูภาพใหญ่ในการขับเคลื่อนองค์กรมากขึ้น

จิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561 : 45) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่กล้าจะก้าวไปข้างหน้าและปรับเปลี่ยนทุกอย่างให้เหมาะสมกับการทำงานในยุคนี้มีความสามารถนำพาองค์กรไปได้อย่างถูกทิศทางและสร้างให้องค์กรประสบความสำเร็จในที่สุดในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำพาลูกน้องไปได้อย่างถูกทิศทางเช่นกันและบริหารจัดการการทำงานตลอดจนด้านอื่น ๆ ให้ลูกน้องทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลนี้ตลอดจนส่งเสริมให้คนเหล่านั้นพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เหมาะกับโลกที่เปลี่ยนแปลงได้เช่นกันทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับทุกองค์กร และการพัฒนาให้ทุกคนมีศักยภาพก็ย่อมได้รับประโยชน์กับทุกฝ่ายซึ่งหัวใจสำคัญที่เป็นตัวกลางที่จะทำให้ทุกอย่างเชื่อมกันได้อย่างลงตัวที่สุดก็คือผู้นำนั่นเอง

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ทักษะความสามารถ การดำเนินงาน ที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดึงออกมาเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงานในยุคของการเปลี่ยนแปลง กล่าวกำหนดทิศทางที่แปลกใหม่สร้างระบบการทำงานที่สมดุลทั้งด้านทรัพยากรบุคลากรและงบประมาณที่สำคัญ นำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนในการบริหารงาน สามารถกระจายงานได้อย่างเหมาะสม สร้างต้นแบบเฉพาะตนเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทำงานให้กับสถานศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ

ความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ปัจจุบันดิจิทัลมีสำคัญในการพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารและการนำ AI (Artificial intelligence) หรือ เทคโนโลยีที่สามารถประมวลผลข้อมูลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากข้อมูล (Machine Learning) จากแหล่งต่าง ๆ มาส่งเสริมให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลตามความเห็นของนักวิชาการ ดังนี้

กะรัต ทองโสพร และคณะ (2565 : 269) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โดยการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดวิสัยทัศน์ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยี เพื่อยกระดับความเป็นเลิศและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรเพื่อสร้างองค์กรให้มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมใหม่เพื่อการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลเพราะจำเป็นต้องตระหนักรู้เท่าทันถึงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในทุกองค์กร จากแนวคิดการขับเคลื่อนทักษะที่ผู้นำดิจิทัลที่จะต้องมีก็คือ ความสามารถนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาสร้างความโดดเด่นแบบแตกต่างและมีวิสัยทัศน์ในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพสูงสุด

สบง อินทรมณี (2562 : 64) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำทางด้านดิจิทัลต้องมีทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยการมีวิสัยทัศน์ในการเลือกใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีส่งเสริมใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศคำนึงถึงประโยชน์โดยการสร้างประสิทธิภาพให้เพิ่มขึ้นในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและสารสนเทศใหม่ ๆ มาสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงาน วัฒนธรรมองค์กรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผลักดันให้ครูและผู้เรียนคิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการ และสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีการใช้ประโยชน์จากความรู้ ความเชี่ยวชาญและศักยภาพของครู ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

บรรจง ลาวะลี (2560 : 50) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดนหรือยุคดิจิทัลไว้ว่าการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์และการสื่อสารมีการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยมากขึ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนและการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลง ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนนักเรียนและสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องมีทักษะประสบการณ์และองค์ความรู้ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสนิยมของโลกเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานของบุคลากรและการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะและความรู้เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

การจะเป็นผู้นำดิจิทัลจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำหลากหลายด้าน จากการศึกษาผู้วิจัยขอเสนอองค์ประกอบจากนักวิชาการหลายท่านดังนี้

ศิริพงษ์ กลั่นไพบูลย์ (2564 : 180) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลทางวิชาการ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการเรียนรู้ 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ 4) ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 6) การมีวิสัยทัศน์เท่าทันเทคโนโลยีในอนาคต 7) ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ 8) การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร 9) วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และ 10) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ชนกฤต พรหมนันท์ (2564 : 72) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีดังนี้ 1) มีความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ก้าวทันเทคโนโลยีอยู่เสมอเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีความสามารถบูรณาการเทคโนโลยีกับการบริหารงานได้ 2) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนมีนโยบายให้ครูใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสอนได้ 3) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมนำมาใช้พัฒนางานบริหารให้มีประสิทธิภาพเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน 4) มีการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

5) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัดผลและประเมินผลส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล ประเมินผลและประเมินผลการเรียนการสอนจัดหาหรือสร้างทีมงานเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลได้มาตรฐานในรูปแบบที่หลากหลาย 6) มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกำหนด นโยบายและข้อบังคับที่ชัดเจนในการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สร้างความเท่าเทียม เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและเป็นแบบอย่าง ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีจริยธรรม 7) มีการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ติดตามข่าวสารวิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต ตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในโรงเรียนอย่างจริงจังฝึกอบรมบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีความพร้อม ที่จะทดลองใช้และไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีใหม่ ๆ

รัตนภรณ์ วัชรธัญยาพล (2563 : 53) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาเมืองค้อมประกอบดังนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) มีการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ทางเทคโนโลยีสารสนเทศแสดงความเชื่อมั่นว่าสามารถดำเนินงานได้ตามวิสัยทัศน์เทคโนโลยี 3) มีการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศการเชื่อมโยงและแปลงวิสัยทัศน์เทคโนโลยีไปสู่ นโยบายเป้าหมาย 4) กระตุ้นสนับสนุนในการทำงานทางเทคโนโลยีอย่างเป็นทีมส่งเสริมสนับสนุนให้ บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี 5) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกิจวัตร ประจำวันนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำงานจัดเตรียมเอกสารและมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บ และค้นคืนเอกสาร 6) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนางาน ประมวลงานประจำปีจัดทำแผน งบประมาณ และการบริหารงาน 4 ฝ่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2559 : 52) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษามีดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม 3) การมี ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงความสามารถในการคิด จินตนาการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์สู่กระบวนการคิดในสิ่งที่แปลกใหม่สร้างนวัตกรรมใหม่ พัฒนาต่อยอดเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนางานใหม่ ๆ อยู่เสมอ 4) ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้ความรู้ความสามารถและทักษะของ ผู้บริหารในการเข้าถึงและใช้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ 5) การสร้างแรงจูงใจ คือ การที่ผู้บริหาร แสดงออกถึงการสร้างขวัญและกำลังใจกระตุ้นบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ค่ายกย่องชมเชย รางวัล มีข้อเสนอแนะบุคลากรอยู่เสมอส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน 6) องค์การแห่งการเรียนรู้ คือ หลักแนวทางปฏิบัติที่พัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เรียนรู้ส่งเสริมความสามารถพัฒนาตนเองใน ทุกที่ทุกเวลา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) มี วิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ทันสมัย 2) การมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการและออกแบบการทำงานร่วมกัน 3) มีความคิดสร้างสรรค์แสดงออกให้เห็นถึงการทำงานที่ไม่เหมือนใคร มีความคิดที่แตกต่างจนเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเอื้อต่อการทำงานของบุคลากร 4) มีทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่จะเข้าถึงข้อมูล 5) มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในสถานศึกษา 6) สร้างแหล่งเรียนรู้และข้อมูลรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ นำข้อมูลไปใช้ได้สะดวกและเป็นประโยชน์

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ผู้นำการศึกษาต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลดังนี้

ปณณัฐ มาเชค (2564 : 8) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ วิธีการปฏิบัติงานให้มีความทันสมัยในทุกมิติซึ่งผู้บริหารมีความสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร เป้าหมายขององค์กรดังนั้นผู้บริหารต้องเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงพร้อมจะเรียนรู้อย่างไม่มียั้งคิด ศึกษาเพิ่มเติม คิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ หรือรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อให้เรียนรู้และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพราะจะส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จขององค์กรและผู้เรียน

พรชนิตร์ ลีนาราช (2560 : 79) ได้กล่าวให้แนวทางภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายและการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณสำหรับสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการบริหารจัดการให้ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย 2) การเสริมสร้างพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 3) การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง จากเดิมไปสู่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำวิชาชีพเป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงความรู้กับการทำงานแบ่งปันความเชื่อใจและความเข้าใจเสริมสร้าง 5) การจัดการความรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องกระตุ้นสนับสนุนให้มีการจัดการความรู้ในสถานศึกษาเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถนำองค์การสู่การเป็นผู้นำโดยพัฒนาความรู้สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 6) การทำงานอย่างเป็นเครือข่ายการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในสถานศึกษาคุณดิจิทัลจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทำงานร่วมกันเพื่อผลักดันการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง

จิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561 : 43) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจำเป็นที่ต้องมีแนวทางพัฒนาทักษะและมีแนวทางในการบริหารอย่างน้อย 6 ด้าน ดังนี้ 1) สามารถใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่มีอยู่เพื่อยกระดับความสามารถในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันต่อเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ 2) เข้าใจ“การค้นหาและใช้งาน”ทักษะการค้นหาและนำไปใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นหาเพื่อประกอบการตัดสินใจการนำข้อมูลต่าง ๆ 3) สามารถ “การสอนและเรียนรู้” มีความร่วมมือกันในการแบ่งปันองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งนักเรียนและครู และต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ถูกต้อง 4) สามารถ“การสื่อสารและความร่วมมือ” การสร้างให้เกิดสังคมใหม่ ๆ ที่แบ่งแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ มากขึ้นเทคโนโลยีทำให้ทุกคนสามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น 5) สามารถ “สร้างนวัตกรรม” การสร้างนวัตกรรมเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้นเนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อการทำงานได้ดีมากขึ้นทั้งในรูปแบบข้อความรูปภาพ 6) ผู้บริหารต้องมี “อัตลักษณ์ และสภาวะ” การเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างปลอดภัยเพราะยิ่งเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากความเสี่ยงต่อการใช้งานการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในยุคดิจิทัล จึงเป็นความท้าทายในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างมากผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจว่านักเรียนในยุคนี้มีการเรียนรู้อย่างไรและจะทำอย่างไรให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมหรือแนวทางใหม่ๆ ที่จะเชื่อมโยงความคิดความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวส่งผ่านไปยังนักเรียนยุคดิจิทัล

สรุปได้ว่า การเป็นผู้บริหารดิจิทัลจะต้องปฏิบัติตนให้เข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดังนี้ 1) ต้องกำหนดนโยบายและการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการทำงานการประเมินและการตัดสินใจ 2) ต้องสร้างวัฒนธรรมในองค์กรให้เข้าใจและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากเดิมโดยให้ถือเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นตลอดเวลา 3) พัฒนาตนเองแล้วกำหนดแนวทางการปฏิบัติสู่ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ระหว่างกันอยู่เสมอ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเลือกใช้เครื่องมือให้ตรงกับข้อมูลที่ต้องการแล้วสามารถนำข้อมูลที่ได้มาเป็นส่วนในการกำหนดวิสัยทัศน์ 5) ต้องสร้างสังคมเทคโนโลยีให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารการแลกเปลี่ยนข้อมูลการประเมินติดตามผลการวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาและการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่าง ๆ 6) ผู้บริหารจะต้องสร้างนวัตกรรมที่เป็นการบริหารของตนเองด้วยเทคโนโลยี และ 7) ต้องหาความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดเข้าใจข้อดีข้อเสียของเทคโนโลยีและพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาอยู่เสมอ

ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

เทคโนโลยีทำให้ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และสถานศึกษาที่จะสามารถปรับตัวให้อยู่รอดในยุคดิจิทัลได้ผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ดำเนินต่อไปอย่างมีคุณภาพผู้วิจัยขอเสนอทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

ไทยเกอร์ ทิมเทอล Tiger Tintoum (2562 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลต้องมี 4 ทักษะนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้ และ เรียนรู้ใหม่ การที่จะผลักดันให้องค์กรสามารถปรับตัวตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างเข้าใจ 2) ทักษะการตัดสินใจด้วยข้อมูลดิจิทัล 3) ทักษะการทดสอบ ทดลอง เพราะข้อมูลถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการทดสอบ ทดลอง เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล 4) ทักษะการบริหารบุคลากรการเปลี่ยนสถานศึกษาให้สามารถรองรับได้มากขึ้น สถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องปรับวัฒนธรรมและวิธีการบริหาร ต้องสนับสนุนให้ครูกล้าที่จะทำงานที่แตกต่างกล้าที่จะใช้ ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ

○ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561 : 26) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ทักษะการนำของผู้สถานศึกษาที่สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษาทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 39 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะความสามารถและพฤติกรรมการแสดงออกในการนำของผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการบริหารทั่วไปบริหารบุคคลบริหารงานวิชาการและ บริหารงบประมาณโดยมีความเข้าใจสามารถสร้างสรรค์เข้าถึงและนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการโรงเรียนในการกำหนดนโยบาย แนวทางการใช้เครื่องมือดิจิทัล 2) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารบุคคล หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการโรงเรียนในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียน โดยวิเคราะห์จัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและการประเมินการพัฒนาทักษะ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลการใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วม การสร้างเครือข่ายของครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานข้ามหน่วยงานเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกของผู้อำนวยการโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการ

จัดการเรียนการสอนการใช้โปรแกรมตัดต่อสื่อภาพเคลื่อนไหวในการสร้างสื่อดิจิทัลการใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอน 4) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้อำนวยการโรงเรียนในการนำระบบดิจิทัลมาจัดทำประเมินงบประมาณของโครงการให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ตรียุทธ พรหมศิริ (2561 : 104) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญต่อการบริหารเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลเพื่อที่จะบริหารสถานศึกษาควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสมดุลผู้บริหารต้องมีทักษะ 5 ทักษะดังนี้ 1) ทักษะการสื่อสาร ที่ใช้ช่องทางดิจิทัลให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม 3) ทักษะความเข้าใจในการใช้เครื่องมือดิจิทัล และ 4) ทักษะการบริหารข้อมูลสี่ทักษะการเป็นผู้บริหารยุคดิจิทัลที่จะต้องไฟเรียนรู้และมองการเปลี่ยนแปลงเป็นความท้าทายที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ 5) ทักษะการตัดสินใจด้วยข้อมูล สามารถดึงข้อมูลที่เป็นแบบออนไลน์ที่กระจายอยู่ในฐานข้อมูลมาใช้เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะขับเคลื่อนการศึกษาให้ก้าวหน้าในยุคเทคโนโลยีและมีความจำเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารจะต้องฝึกฝนตนเองให้เกิดทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลซึ่งประกอบไปด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัวตามข้อมูลที่แปลกใหม่อย่างเข้าใจ 2) ทักษะการบริหารงาน 4 ฝ่ายของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผล 3) ทักษะการสร้างแรงจูงใจส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาคิดค้นนวัตกรรม และ 4) ทักษะการตัดสินใจจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึงผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถด้านดิจิทัลเกิดกระบวนการในการบริหารจัดการในยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่กระบวนการทำงานในหลายขั้นตอนที่ทำให้สะดวกรวดเร็วและได้ประโยชน์ในหลายขั้นตอน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งจะประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ 3) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ และ 5) ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

นักวิชาการ ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	รวม
1. การกำหนด วิสัยทัศน์ดิจิทัล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	13
2. การส่งเสริม ให้ทุกฝ่ายใน สถานศึกษาใช้ เทคโนโลยี	✓	✓				✓	✓			✓	✓		✓	✓	7
3. การสร้าง วัฒนธรรม องค์กรดิจิทัล		✓		✓		✓	✓		✓	✓		✓			8
4. การเรียนรู้ และการ ปรับตัวตาม เทคโนโลยี อย่างเข้าใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		12
5. องค์กรแห่ง การเรียนรู้	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
6. การ บริหารงาน บุคคลเพื่อ สร้างแรงจูงใจ		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	10
7. เข้าใจ ความสัมพันธ์ ของเทคโนโลยี	✓				✓		✓		✓	✓		✓			7
8. การสร้าง วัฒนธรรมการ เปลี่ยนแปลง	✓						✓			✓		✓		✓	5

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นักวิชาการ ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	รวม
9. การพัฒนา พฤติกรรมผู้นำ ในของผู้บริหาร ยุคดิจิทัล	✓						✓				✓	✓			4
10. ทักษะ เทคโนโลยี ดิจิทัล	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓			✓		9
11. การกำหนด นโยบายและ การส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ	✓						✓			✓		✓			4
12. สร้างระบบ เทคโนโลยีใน การบริหาร	✓			✓							✓	✓	✓	✓	6
13. การมี จริยธรรมใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศ				✓						✓		✓			3
14. ความเป็น เลิศทาง เทคโนโลยี	✓			✓								✓	✓		4
15. ทำงาน เป็นทีม		✓		✓				✓		✓	✓			✓	6

หมายเหตุ [1].รุจาภรณ์ ลักษณะดี, (2565 : 6), [2].ธนวิน เกษมศักดิ์ (2564 : 58), [3].ปณณิษฐา มาเชค (2564 : 8), [4]. เลอศักดิ์ มาตาและสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564 : 228), [5].มุฮัมมัดรุซลัน ลือบาเกลูติ และนิรันดร์จุลทรัพย์ (2563 : 25-32), [6] .ไทยเกอร์ ทิมเทอล, (2562 : 15), [7].จิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561 : 45) [8].สงบ อินทรมณี, (2562 : 64) [9].ตรียุทธ พรหมศิริ, (2561 : 12), [10]. สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561: 26) [11].บรรจง ลาวะลี, (2560 : 50) [12].พรชนิตว์ สีนา, (2560:79), [13].รัตนภรณ์ วัชรอติยาพล (2563 : 153), [14].ธนกฤต พรหมนันท (2560 : 20), [15]. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2559 : 52)

จากทัศนะและแนวความคิดของนักวิชาการ พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปร สรุปได้ว่ามี 5 ตัวแปรที่มีความถี่ระหว่าง 9-14 ความถี่ ดังนั้น การศึกษาทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยจึงได้เลือกตัวแปรออกมาทั้งหมด 5 ตัวแปร คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ 3) ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ 5) ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีรายละเอียดของเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล การแสดงวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลที่ชัดเจนจะเป็นเข็มทิศที่นำไปสู่การปฏิบัติของการบริหารสถานศึกษาที่ทันสมัยสะดวกและได้ข้อมูลที่ต้องการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร สามารถกำหนดเป้าหมายชัดเจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันจึงได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล ไว้ดังนี้

รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ความรู้ทักษะความสามารถและพฤติกรรมแสดงออกในการนำของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเรียนการสอนและการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยมีความเข้าใจสามารถสร้างสรรค์เข้าถึงและนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนและยังกล่าวอีกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบันสร้างความชัดเจนให้กับค่านิยมดิจิทัลถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลลงสู่ผู้ปฏิบัติอย่างชัดเจนสร้างแรงจูงใจสามารถปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ดิจิทัลสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการบริหารของสถานศึกษามีการกำหนดพันธกิจด้านดิจิทัลมีการกำกับควบคุมวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติวิสัยทัศน์ดิจิทัล การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัลและการลงมือปฏิบัติตามกลยุทธ์และแผนงานเพื่อการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ดิจิทัลและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรเพื่อวิสัยทัศน์ดิจิทัลไปสู่ความสำเร็จ

สงบ อินทรมณี (2563 : 68) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศโดยการมีวิสัยทัศน์ในการใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีและสารสนเทศให้เกิดประโยชน์โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและสารสนเทศใหม่ ๆ มาสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ

ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู (2562 : 170) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล สามารถแลกเปลี่ยนถ่ายถอดวิสัยทัศน์หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์กรด้วยการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับความเป็นเลิศขององค์กร การเข้าใจกลยุทธ์ที่สนับสนุนเป้าหมายจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันขององค์กรด้วยนวัตกรรมดิจิทัล

พรชนิตว์ ลีนา (2560 : 79) ได้ให้แนวทางภาวะผู้นำดิจิทัลไว้ดังนี้การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลจะส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการบริหารจัดการให้ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป

สรุปได้ว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้มีมุมมองทางด้านการจัดการศึกษาที่ทันสมัยกล้าตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลง นำความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

2. ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ ปัจจุบันความรู้มีอยู่ทุกที่และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันซึ่งมีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารและการดำเนินการต่าง ๆ ดังนั้นการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจจึงมีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้บริหาร มีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ ดังต่อไปนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2560 : 53) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการแสดงมุมมองทางด้านการจัดการศึกษาที่ทันสมัยกล้าตัดสินใจเปิดใจรับเทคโนโลยีและต้องปรับตัวตามอย่างเข้าใจให้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาข้อมูลสารสนเทศให้เกิดองค์ความรู้สามารถนำความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

ปณณัฐฐา มาเชค (2564 : 8) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการวิธีการปฏิบัติงานซึ่งผู้บริหารมีความสำคัญส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารต้องเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงพร้อมจะเรียนรู้อย่างไม่มียึดติดศึกษาเพิ่มเติมคิดค้นหาวิธีการ

ใหม่ ๆ หรือรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะจะส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จขององค์กรและผู้เรียน

ไทยเกอร์ ทิมเทอล (2562 : 15) ได้กล่าวว่า ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมี 4 ทักษะนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้และเรียนรู้ใหม่ (Learning and Re-learning) การที่จะผลักดันให้องค์กรสามารถปรับตัวตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้นั้นผู้นำต้องรู้จักที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ 2) ทักษะการตัดสินใจด้วยข้อมูลดิจิทัล (Data driven decision making) ยุคดิจิทัลทำให้องค์กรสามารถเข้าสู่ข้อมูลได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการศึกษาอย่างก้าวกระโดด หรือข้อมูลการทำงานของบุคลากร ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนนี้ได้และนำข้อมูลส่วนนี้มาใช้งานให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร 3) ทักษะการทดสอบ ทดลอง (Experiment) หากข้อมูลถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในยุคดิจิทัลการทดสอบ ทดลอง ก็คือวิธีหาข้อมูลที่ทุกองค์กรต้องให้ความสำคัญเช่นกันเป็นที่รู้กันอยู่ว่าการบริหารสถานศึกษาหลายครั้งต้องตัดสินใจในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนแต่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องสามารถหาข้อมูลที่ไม่เคยมีมาก่อนได้ด้วยและการหาข้อมูลเข้ามาในรูปแบบของการทดสอบทดลองโดยความท้าทายก็คือการหาข้อมูลที่ชัดเจนที่สุดด้วยค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด 4) ทักษะการบริหารบุคลากรการเปลี่ยนสถานศึกษาให้สามารถรองรับการทดสอบ ทดลองได้มากขึ้นสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องปรับวัฒนธรรมและวิธีการบริหารกระบวนการหลาย ๆ อย่างสถานศึกษาต้องสนับสนุนให้ครูกล้าที่จะทำอะไรที่แตกต่างกล้าที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ทุกส่วนของสถานศึกษาสามารถรับการทดสอบทดลองได้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เทคโนโลยีและคนรุ่นใหม่เป็นสองสิ่งที่ถูกนำมาเชื่อมโยงกันมากขึ้นหน่วยงานทางการศึกษาลักดันให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้น

จิณฉัตร ปะโคทัง (2561 : 45) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาคือผู้ที่กล้าจะก้าวไปข้างหน้าและปรับเปลี่ยนทุกอย่างให้เหมาะสมกับการทำงานในยุคนี้มีความสามารถนำพาองค์กรไปได้อย่างถูกทิศทางและสร้างให้องค์กรประสบความสำเร็จในที่สุดในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำพาลูกน้องไปได้อย่างถูกทิศทางเช่นกันและบริหารจัดการการทำงานตลอดจนด้านอื่น ๆ ให้ลูกน้องทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลนี้ตลอดจนส่งเสริมให้คนเหล่านั้นพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เหมาะกับโลกที่เปลี่ยนแปลงได้เช่นกันทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับทุกองค์กรและการพัฒนาให้ทุกคนมีศักยภาพก็ย่อมได้รับประโยชน์กันทุกฝ่ายซึ่งหัวใจสำคัญที่เป็นตัวกลางที่จะทำให้ทุกอย่างเชื่อมกันได้อย่างลงตัวที่สุดก็คือผู้นำนั่นเอง

สรุปได้ว่า ด้านการเรียนรู้และการปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการแสวงหาความรู้และการคิดที่ตอบรับกับการทำงานในยุคเทคโนโลยีใช้ความคิดในเชิงสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อรับมือต่อปัญหาและตอบสนองต่อบริบทของข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาโดยอาศัยการวางแผนที่มีประสิทธิภาพมีความยืดหยุ่นทางความคิดทั้งของ

ตนเองและผู้อื่นมีรูปแบบการคิดที่หลากหลายรวมถึงต้องมีทักษะในการทำงานเป็นทีมเพื่อเปิดรับแนวความคิดที่หลากหลายจากเพื่อนร่วมทีม

3. ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรที่มีสมาชิกปรารถนาในการที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาการทำงานมีการแบ่งปันความคิดในการทำงาน มีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมให้บุคลากรทุกระดับเกิดการเรียนรู้ตลอดจนสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมและทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ สามารถแสดงศักยภาพ สร้างความเป็นเลิศแก่องค์กรได้ จึงได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

เลอศักดิ์ มาตา และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2564 : 228) ได้กล่าวว่าผู้นำดิจิทัลต้องมีทักษะความสามารถกระบวนการวิธีการและคุณลักษณะส่วนบุคคลในฐานะผู้นำในการบริหารงานที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นสร้างแรงจูงใจสนับสนุนการทำงานร่วมกันมีความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้องค์การและบุคลากรมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลโดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมทำงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็งพร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

ประชุม โพธิกุล (2560 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การในอุดมคติสำคัญที่ผู้นำบุคลากรทุกคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองต้องสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพิ่มคุณภาพผลผลิตผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการมองออกไปข้างนอกเพื่อการพัฒนาภายในเพื่อการพัฒนาองค์การของตนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่คนเรียนรู้ตลอดเวลา แบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่ององค์การที่ยกระดับขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติให้บรรลุประสิทธิผลของตนเองตั้งศักยภาพออกมาจากครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

ปีเตอร์ เซงเก้ (Peter M. Senge, 1990) แห่ง Massachusetts Institute of Technology กล่าวว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่ซึ่งบุคลากรได้ขยายขอบเขตความสามารถของตนอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์การเพื่อนำจุดมุ่งหมายที่บุคคลในระดับต่าง ๆ ต้องการอย่างแท้จริงเป็นองค์การที่มีรูปแบบความคิด (patterns of thinking) ใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีการขยายขอบเขตของแบบแผนความคิดเป็นที่ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ได้อย่างอิสระ และเป็นที่ซึ่งสมาชิกขององค์การมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถึงวิธีที่จะเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นและวิธีการที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์กร

สรุปได้ว่า ด้านองค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถและการเรียนรู้ของตนเองและวิธีการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาทุกระดับเกิดการเรียนรู้ตลอดจนสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมและทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ สามารถแสดงศักยภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้องค์กรมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ ปัจจุบันความรู้มีอยู่ทุกที่และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันซึ่งมีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารและการดำเนินการต่าง ๆ ดังนั้นการบริหารบุคคลและการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากรในสถานศึกษานั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยวิธีการที่หลากหลายสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรและบุคลากรได้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ ดังที่นักวิชาการได้ให้ความสำคัญดังต่อไปนี้

ธนพรธ อนุเวช (2564 : 193) ได้กล่าวว่า การสร้างเสริมแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์ในองค์กร หมายถึง สถานศึกษาควรมีการสร้างความสัมพันธ์ในการร่วมงานของครูทุกคนต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะไม่ให้ภาระตกอยู่กับใครหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งควรจัดกลุ่มงานให้ครูที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันอยู่ด้วยกันพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

พชรวิทย์ จันทรศิริสร (2564 : 198) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างแรงจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง สถานศึกษาควรเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถที่ตรงกับงานผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมายของงานให้ครูเห็นอย่างชัดเจนและกำหนดกรอบระยะเวลาของงานที่มอบหมายในแต่ละงานมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบคอยกำกับติดตามการทำงานของครูอยู่เป็นระยะคอยช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในสิ่งที่ครูต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้ครูว่าเป็นผู้มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

ศิริพงษ์ กลั่นไพบูลย์ (2564 : 180) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลให้ได้ดีต้องอาศัยการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้อำนาจได้แก่คหิพีในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากรในสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการ เป็นผู้นำทางวิชาการและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2559 : 52) ได้กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจ หมายถึง ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการสร้างขวัญและกำลังใจกระตุ้นบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ค้ายกย่องชมเชย รางวัล ข้อเสนอแนะบุคลากรอยู่เสมอส่งเสริมการเกิดทัศนคติที่ดีและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมรวมถึงสร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องแสดงออกเพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจกระตุ้นบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นให้ ค่ายกย่องชมเชยรางวัลข้อเสนอแนะบุคลากรอยู่เสมอส่งเสริมการเกิดทัศนคติที่ดีและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมรวมถึงสร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน

5. ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าถึงและการใช้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยจะทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นกับทุกมิติของกระบวนการทำงาน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารที่มีความสอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายของ สถานศึกษาจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษา จึงได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญของ ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารดังนี้

สุกัญญา แซ่ม้อย (2561 : 216) กล่าวถึงภาวะผู้นำดิจิทัลหมายถึง การนำของผู้บริหาร องค์กรในยุคดิจิทัลที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไก สำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้ งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรจง ลาวะลี (2560 : 50) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคไร้พรมแดนหรือยุคดิจิทัลว่าการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศึกษาอย่างมากโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์และ การสื่อสารมีการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย มากขึ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนและการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะ ลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไปเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างระบบพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ให้อยู่รอดและ มีความเหมาะสมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

ธนฤต พรหมนนก (2560 : 20) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) มีความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ก้าวทันเทคโนโลยีอยู่เสมอ เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 2) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน มีนโยบายให้ครูใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสอนได้ ส่งเสริมและ สนับสนุนครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 3) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาพัฒนางานบริหารให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างใน การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน 4) มีการสนับสนุนการจัดการและ การดำเนินการ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 5) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวัดผลและประเมินผล ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการวัดผล

ประเมินผลและประเมินผลการเรียนการสอน จัดหาหรือสร้างทีมงานเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลได้มาตรฐานในรูปแบบที่หลากหลาย 6) มีจริยธรรมและคุณธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กำหนดนโยบายและข้อบังคับที่ได้อย่างชัดเจนในการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สร้างบรรยากาศแห่งความเท่าเทียม 7) มีการปรับเปลี่ยนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ติดตามข่าวสาร วิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต ตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในโรงเรียนอย่างจริงจัง ฝึกอบรมบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีความพร้อมที่จะทดลองใช้และไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีใหม่ ๆ

สรุปได้ว่า ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีแสวงหาความรู้ให้มีความสามารถและทักษะของผู้บริหารในการเข้าถึงและใช้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการบริหารงาน วิชาการ งานบุคคล งานบริหารทั่วไปและงานบริหารงานงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายของสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศไทยโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเน้นนวัตกรรมการบริหารจัดการนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน และนวัตกรรมเชิงนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่หรือในจังหวัดร่วมกันออกแบบจัดการศึกษาเพื่อตอบโจทย์พื้นที่ที่สะท้อนความต้องการจำเป็นของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้านการศึกษา ภาควิชาการร่วมกันคิดค้นพัฒนานวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำและการเพิ่มสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมทั้งผลการเรียนรู้ด้านสมรรถนะ ความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ที่ใช้ทดลองเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา จึงนำมาสู่การออกพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมาย “นวัตกรรมการศึกษา” แนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน หรือการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ ซึ่งได้มีการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือว่าสามารถส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการศึกษา และให้หมายความรวมถึงการนำสิ่งดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ ในพื้นที่นวัตกรรมศึกษาหน้า 102 เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก ราชกิจจานุเบกษา 30 เมษายน 2562 “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา”

หมายความว่า พื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา

ความสำคัญของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สานักปฏิบัติการเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายปฏิบัติการศึกษาและการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ตรงตามความต้องการของพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กระจายอำนาจสู่สถานศึกษาตามศักยภาพและความพร้อม ส่งเสริมสถานศึกษาเป็นนิติบุคคลสามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระและคล่องตัวมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับภาคีเพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership หรือ TEP) ได้สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อนำนโยบายของรัฐบาลสู่การปฏิบัติจริง อันนำไปสู่การประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่พิเศษในการจัดการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่และทุกภาคส่วนร่วมพลังร่วมจัดการศึกษา เรียนรู้การสร้างและใช้นวัตกรรมศึกษาร่วมกันเพื่อตอบโจทย์ผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะเป็นพื้นที่เรียนรู้ ทดลอง นวัตกรรมระบบ กลไก นวัตกรรมบริหารจัดการ นวัตกรรมการเรียนการสอน และนวัตกรรมเชิงนโยบาย โดยผสานจุดแข็งของการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 2 ทิศทาง ทั้งการปฏิรูปจากบนลงล่าง และการปฏิรูปจากล่างขึ้นบน ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 4 ข้อคือ

- 1) คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น
- 2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา
- 3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่สถานศึกษานำร่องและหน่วยงานทางการศึกษา
- 4) สร้างและพัฒนากลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาปัจจุบันมีพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแล้วจำนวน 19 พื้นที่ (ประกาศคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2565)

วัตถุประสงค์การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1) คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น
- 2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา

3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่การศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4) สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นการกำหนดพื้นที่ทดลองที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้คิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงให้ทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพตามบริบทของพื้นที่และสร้างกลไกการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

❖ ประโยชน์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ให้ความเห็นว่า ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีดังนี้

1) การมีกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้สามารถทดลองจัดการศึกษาที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว อันส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่และเพื่อให้เกิดการคิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมด้านการศึกษา และการเรียนรู้รวมทั้ง ขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น

2) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนเพื่อให้การสร้างและพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นไปโดยเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่นำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต่อไป พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในนอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ยังกล่าวว่าพระราชบัญญัตินี้ ในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาที่ตอบโจทย์ผู้เรียน สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในพื้นที่ จำนวน 9 ประเด็น ดังนี้

1. สามารถเลือกใช้นวัตกรรมได้อย่างอิสระเพื่อเพิ่มคุณภาพผู้เรียน
2. มีโครงสร้างการทำงานเอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมเชิงพื้นที่

3. ปรับใช้หลักสูตรแกนกลางฯได้ ไม่ติดตัวชีวิต
4. มีอิสระในการเลือกซื้อ สื่อนักเรียน ตำรา ตามกรอบหลักสูตรของพื้นที่
5. ออกแบบการทดสอบเฉพาะพื้นที่ได้อย่างไม่ใช้ O-NET/NT
6. ลด ละ เลิกโครงการที่เพิ่มภาระงานครู และส่งผลเสียต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
7. สถานศึกษาได้งบประมาณเป็นวงเงินรวม (Block Grant)
8. สร้างหลักเกณฑ์ในการประกันคุณภาพแนวใหม่ อาจไม่อิงการประเมินของสมศ.
9. มีช่องทางผลักดันการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสมกับพื้นที่

พระราชบัญญัตินี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการวางแนวทางการจัดการศึกษาใหม่ในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา ถือเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการพัฒนาและเป็นพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ต้องมาร่วมคิด ร่วมออกแบบและจัดการศึกษาเชิงพื้นที่อย่างแท้จริง สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2562 : 34)

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 คือ มีประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการจัดการศึกษาโดยให้อิสระเสรีภาพ ในการบริหารจัดการโดยยึดบริบทของพื้นที่เป็นฐานใช้พัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการนโยบายและ นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงกับผู้เรียนในพื้นที่นั้น

สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เข้าร่วมในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาของแต่ละจังหวัดซึ่งสถานศึกษานำร่องนั้นเปรียบเสมือนสนามการปฏิบัติการ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การศึกษาเป็นสถานศึกษาที่ทดลองในการใช้นวัตกรรมและการบริหารจัดการ เชิงพื้นที่ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาการกระจายอำนาจและใช้อิสระในการบริหาร สถานศึกษาการสร้างและพัฒนากลไกความร่วมมือทุกภาคส่วนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมของจังหวัด

มาตรา 27 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแห่งใดประสงค์จะเป็น สถานศึกษานำร่อง ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ขอความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นสังกัด

3) สถานศึกษาชั้นพื้นฐานของเอกชน ให้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาและกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชนในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด แล้วแต่กรณีเมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้วให้ขออนุมัติต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการขับเคลื่อนกำหนด

มาตรา 28 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 การจัดสรรงบประมาณเฉพาะในส่วนของเงินอุดหนุนรายการค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานและค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้แก่สถานศึกษานำร่อง

มาตรา 27 (1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษาให้จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนทั่วไปให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดสรรให้แก่สถานศึกษานำร่องแต่ละแห่งโดยตรง ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการของสถานศึกษานำร่องการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานตามวรรคหนึ่งให้แก่สถานศึกษานำร่องแต่ละแห่ง ให้คำนวณตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดโดยความเห็นชอบของ สำนักงบประมาณ

○ มาตรา 29 การรับและการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคเพื่อการศึกษาให้แก่สถานศึกษานำร่องที่เป็นสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน การรับและการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งจะต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคและต้องไม่มีเงื่อนไขเลือกปฏิบัติต่อผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

มาตรา 30 เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสถานศึกษานำร่องในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้คณะกรรมการนโยบายประสานงานกับกระทรวงการคลังเพื่อให้คณะกรรมการนโยบายสามารถดำเนินการจัดให้มีระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของสถานศึกษานำร่องทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้เอง ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ

มาตรา 31 ให้คณะกรรมการนโยบายเสนอแนะต่อ ก.ค.ศ. เพื่อให้มีการออกกฎ ก.ค.ศ. หรือหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไข สำหรับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโยกย้าย การเลื่อนเงินเดือน และการประเมินวิทยฐานะ ให้เกิดความเหมาะสมกับการบริหารงานของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประสานกับสำนักงาน ก.ค.ศ. เมื่อได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้วให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นนำกฎ ก.ค.ศ. หรือหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขดังกล่าวไปใช้กับสถานศึกษานำร่องในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 32 ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คณะกรรมการนโยบายอาจเสนอแนะต่อ ก.ค.ศ. ให้ตั้ง อ.ก.ค.ศ. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาโดยเฉพาะก็ได้

มาตรา 33 ในกรณีที่หน่วยงานใดประสงค์จะดำเนินโครงการ กิจกรรม หรือภารกิจใดซึ่งให้สถานศึกษานำร่องเป็นผู้ดำเนินการหรือร่วมดำเนินการให้หน่วยงานนั้นขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนก่อนดำเนินการ

มาตรา 34 ในการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษานำร่องอาจดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ตามที่เห็นสมควรในกรณีที่เป็นการจัดการเรียนการสอนร่วมกับหน่วยงานต่างประเทศจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนก่อน

มาตรา 35 สถานศึกษานำร่องอาจใช้เงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในกรณีดังต่อไปนี้ได้

1) จัดทำ คัดเลือก จัดหา หรือใช้ตำรา สื่อการเรียนการสอน หรือฐานข้อมูลในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษานั้นโดยอิสระ ทั้งนี้ ต้องสอดคล้องกับหลักสูตรตามมาตรา

2) ร่วมกันจัดซื้อตำรา สื่อการเรียนการสอน หรือฐานข้อมูลในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ร่วมกันในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการขับเคลื่อน

มาตรา 36 เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คณะกรรมการขับเคลื่อนอาจดำเนินการทดสอบทางการศึกษาโดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันอุดมศึกษา หรือสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ก็ได้

มาตรา 37 ให้สถานศึกษานำร่องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และมีการประเมินเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพและมีการประเมินเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดให้สถานศึกษานำร่องรายงานผลการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาต่อคณะกรรมการขับเคลื่อน และให้คณะกรรมการขับเคลื่อนให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 38 สถานศึกษานำร่องที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการนโยบายประกาศกำหนด ให้ถือว่าเป็นการผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติแล้วสถานศึกษานำร่องรายงานผลการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาต่อคณะกรรมการขับเคลื่อน และให้คณะกรรมการขับเคลื่อนให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 39 สถานศึกษานำร่องจะพ้นจากการเป็นสถานศึกษานำร่องในกรณี ดังต่อไปนี้

1) สถานศึกษานำร่องร้องขอต่อคณะกรรมการขับเคลื่อน และคณะกรรมการขับเคลื่อน ให้ความเห็นชอบ

2) คณะกรรมการขับเคลื่อนมีมติให้พ้นเพราะสถานศึกษานำร่องแห่งนั้นไม่สามารถ ดำเนินการ ให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการ เข้าร่วมเป็นสถานศึกษานำร่อง

3) ครบกำหนดระยะเวลาตามเงื่อนไขในการเข้าร่วมเป็นสถานศึกษานำร่องและไม่ประสงค์ จะเป็นสถานศึกษานำร่องต่อไป

4) กรณีอื่นตามที่คณะกรรมการนโยบายประกาศกำหนดในการพิจารณาตาม (1) และ (2) ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษานำร่อง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อ นักเรียนด้วยให้คณะกรรมการขับเคลื่อนกำหนดเงื่อนไขให้สถานศึกษานำร่องปฏิบัติเพื่อไม่ให้ นักเรียน และครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับผลกระทบจากการพ้นจากการเป็นสถานศึกษานำร่อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สถานศึกษานำร่องเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ที่ได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดระยอง เป็นสถานศึกษาที่ได้เรียนรู้ทดลองนำร่องระบบกลไกการใช้นวัตกรรม การบริหาร นวัตกรรมการเรียนการสอนและนวัตกรรมเชิงนโยบาย ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเร่งด่วนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคมในศตวรรษที่ 21 ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้พยายามอย่างเต็มที่ในการดำเนินการและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาในองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบการศึกษาไทยแต่การปฏิรูปการศึกษาไทยที่ผ่านมามีอุปสรรคอยู่มากในการขับเคลื่อน นโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งแบบบนลงล่าง (top-down) และ แบบล่างขึ้นบน (bottom-up) ที่จะมุ่งไปสู่องค์ประกอบของระบบการศึกษาเช่นเดียวกับประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการจัด การศึกษา นั่นคือ มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำการบริหารที่เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาและการคงไว้ซึ่งครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพความร่วมมือในการทำงานของ ทุกภาคส่วนที่สอดคล้องกันการบริหารและการจัดการที่ดีและมีความรับผิดชอบการสร้างแรงจูงใจใน การเรียนแก่นักเรียนและครูของการมุ่งเน้นพัฒนาเพื่ออนาคตจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับศักยภาพความถนัดความสนใจของผู้เรียนและบริบทชุมชนสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ ให้โรงเรียนเหล่านี้ใช้รูปแบบเทคนิค วิธีการ กระบวนการ บริหารจัดการและจัดการเรียนรู้หรือ

“นวัตกรรมการศึกษา” จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และได้มีนักวิชาการได้ให้แนวทางในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดังนี้

สงวน อินทร์รักษ์ (2566 : 123) ได้กล่าวให้แนวทางการบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 10 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา 2. การใช้นวัตกรรมการศึกษา 3. การสร้างเครือข่ายโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 4. การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร 5. การสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการ 6. หลักการบริหารจัดการ 7. การกำหนดเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 8. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ 9. ภาวะผู้นำทางนวัตกรรมของผู้บริหาร และ 10. การกำหนดคุณลักษณะโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความ ถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

สัณนิฎฐา อารีย์ และวุฒิชัย เนียมเทศ (2566 : 88) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การมีความคิดแปลกใหม่ การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก การคิดนอกกรอบ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดการทีมการโน้มน้าวและสร้างแรงบันดาลใจการยอมรับความเสี่ยง 3) ด้านรอบความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การปรับตัว การเปิดใจกว้าง และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การเปิดกว้างรับความคิดใหม่การคิดและแก้ไขปัญหา ความตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อช่วยลดหรือกำจัดจุดอ่อนของผู้บริหารสถานศึกษาและช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้โอกาสและอำนาจตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในการบริหารจัดการหลักสูตรบุคลากรและการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สามารถบรรลุเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

กัมพล เจริญรักษ์ (2565 : 14) ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดแนวทางในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้สู่การปฏิบัติที่จริงจังต่อเนื่อง จุดเด่นของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการเรียนรู้จริง เกิดความรู้ฝังแน่น คงทน บูรณาการการเรียนรู้และวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ง่าย สามารถสร้างบทเรียนจากสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียนพัฒนาทักษะชีวิต นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และสามารถใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะได้ตรงตามบริบทของชุมชนส่วนจุดด้อยของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ กระบวนการวัดผลและประเมินผลยังไม่ชัดเจนและกำหนดเกณฑ์สมรรถนะย่อย ๆ ยังไม่ชัดเจนทำให้การวัดผลและประเมินผลสมรรถนะนักเรียนไม่เป็นรูปธรรม ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นชัดเจนเมื่อใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ นักเรียนมี

ความสุขสนุกในการเรียนรู้ นักเรียนเกิดการตื่นตัวและสนใจที่เรียนมากยิ่งขึ้นนักเรียนได้เป็นเจ้าของกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองนักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก นักเรียนมีส่วนร่วมและมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้นครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเป็นแบบ Active Learning สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น

ชนกันท์ พะสุโธ (2564 : 12) ได้กล่าวว่า การสร้างค่านิยมหลักของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 1) การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ 2) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า 3) การให้ความสำคัญกับบุคลากร 4) การเรียนรู้ระดับองค์กรและความคล่องตัว 5) การจัดการเพื่อสร้างนวัตกรรม และ 6) การทำประโยชน์ให้กับสังคม มีความสำคัญที่สร้างความสำเร็จเชิงประจักษ์ของการเป็นพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

พระครูกิตติญาณวิสิฐ และพระครูวิรุฬห์สุตคุณ (2564 : 5) ได้กล่าวว่า การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า ต้องอาศัยองค์ประกอบที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์และการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ดังนั้นพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิสุทธิพุทธจึงประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้าก้าวไปในบุญและ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธโดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) นำไปใช้ในสถานการณ์จริง 6) การประเมินผลการใช้พื้นที่นวัตกรรมและองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม

มนต์นภัส มโนการณ และสุบัน พรเวียง (2564 : 145) ได้กล่าวว่า การสร้างการรับรู้ความเข้าใจ และการปรับชุดความคิด (Mindset) เกี่ยวกับพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้กับคณะครูคณะกรรมการสถานศึกษาผู้ปกครองและชุมชนเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์มาตรฐานการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และความต้องการของสังคมและชุมชนอย่างแท้จริงประสานความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาภาคีเครือข่ายในการหนุนเสริม เติบโตการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน

นรรีชต์ ผืนเชียร (2564 : 23-25) ได้กล่าวว่า การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ได้นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้นั้นถือว่าเป็นดำเนินการอย่างถูกต้อง เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะจะต้องดำเนินการผ่านการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ(Competency-Based Instruction: CBI) ที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงสมรรถนะ (Learning competencies) ที่สามารถสังเกตเห็นและวัดได้ ซึ่งการวัดและประเมินฐานสมรรถนะ นั้น จะเน้นการวัดผลการเรียนรู้จากการพฤติกรรมและการปฏิบัติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงสมรรถนะนั้น จุดเด่นของหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น มีด้วยกันอยู่หลายประการ อันได้แก่ 1) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ 2) ช่วยให้เกิดการจัดการ

เรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ 3) ช่วยลดภาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น อันส่งผลให้สถานศึกษามีพื้นที่และเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน วิถีชีวิตและชุมชนได้มากขึ้น 4) ช่วยลดภาระและเวลาในการสอบตามตัวชี้วัดจำนวนมาก เพราะสามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะหลัก กรอบสมรรถนะหลักของหลักสูตรฐานสมรรถนะ จะเป็นสมรรถนะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน ซึ่งจะเป็นสมรรถนะกลางที่เอื้อให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพ โดยในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้กำหนดสมรรถนะหลักเบื้องต้นไว้ 10 สมรรถนะ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ

1. คนไทยฉลาดรู้ (Literate Thais) มี 4 สมรรถนะหลัก คือ
 - 1.1 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai Language for Communication)
 - 1.2 คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (Mathematics in Everyday Life)
 - 1.3 การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry and Scientific Mind)
 - 1.4 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication)
2. คนไทย อยู่ดี มีสุข (Happy thais)
 - 2.1 ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน (Life Skills and Personal Growth)
 - 2.2 ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ (Career Skills and Entrepreneurship)
3. คนไทยสามารถสูง (Smart Thais) มี 2 สมรรถนะหลัก คือ
 - 3.1 ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม (Higher Order Thinking Skills and Innovation)
 - 3.2 การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media, Information and Digital Literacy: MIDL)
4. พลเมืองไทย ใส่ใจสังคม (Active Thai Citizens) มี 2 สมรรถนะหลัก คือ
 - 4.1 การทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership)
 - 4.2 การเป็นพลเมืองดี นู๋ที่ มีสำนึกสากล (Active Citizens with Global Mindedness)

สุพรรณิพัทธ์ พิมพ์พามาศ (2561 : 56) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาในเชิงพื้นที่ (Site or Area Based Education) หมายถึง การปรับบทบาทการบริหารการศึกษาให้รัฐส่วนกลางหรือหน่วยงานระดับชาติตัดสินใจในเชิงปฏิบัติน้อยลงและถ่ายโอนบทบาท เหล่านั้นไปให้แก่หน่วยงานในพื้นที่ระดับกลางมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะครอบคลุมทั้ง “ระดับโรงเรียน” และ “ระดับภูมิภาค” โดยประยุกต์แนวคิดที่ใช้ควบคู่กับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้แก่ การกระจายบทบาทและอำนาจ ทางด้านการศึกษา

(Decentralization) การจัดการศึกษา ในระดับโรงเรียน (School Based Management : SBM) การวิจัยเชิงพื้นที่ (Area - Based Research) และการพัฒนาพื้นที่บนฐานความร่วมมือกับประชาสังคม (Area - Based Collaborative (Research) ABC) เป็นต้น

กิตติศักดิ์ สังฆะกาโล (2564 : 52) ได้กล่าวว่า การเป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์เชิงนวัตกรรมคือนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้อิสระของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็นและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น มีสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีและเตรียมนักเรียนให้พร้อม สำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต และครูผู้สอนยังสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้นทำให้การจัดการและการบริหารสารสนเทศเป็นระบบง่ายต่อการจัดเก็บสะดวกในการประเมินเพราะการใช้เทคโนโลยีมุ่งให้ผู้เรียนประเมินตนเองได้อีกด้วยโดยในปัจจุบันทุกสถานศึกษาได้มีการปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษาอย่างแพร่หลาย ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันตามแต่ละบริบทของโรงเรียน นักเรียน และสภาพแวดล้อม ถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง แต่แนวทาง เทคนิคและวิธีการในการสร้างการเรียนรู้ยังคงขับเคลื่อนเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนได้ ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เรื่องกิตติ์ สุทธิวิรัตน์ อ้างอิงใน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา Education Sandbox. (2563). โรงเรียนบ้านสมานมิตร พื้นที่นวัตกรรมระยองบูรณาการหลักสูตรสิ่งแวดล้อม&สมาธิ ชุมชนเสริมทัพ. (ออนไลน์ : 2564) ได้กล่าวว่า ในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสิ่งที่ควรดำเนินการเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ 1) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา 2) การลดความเหลื่อมล้ำ 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และ 4) การสร้างกลไกการมีส่วนร่วม ซึ่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ปลดล็อกและให้ความอิสระ ใน 6 ด้าน คือ 1) หลักสูตร 2) สื่อการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) การประกันคุณภาพ การศึกษา 5) บุคลากร และ 6) งบประมาณ ซึ่งถ้าจะให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จต้องขับเคลื่อนไป พร้อมกันผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ และนโยบายแบบเชิงรุก โรงเรียนบ้านสมานมิตรใช้สิ่งแวดล้อมเป็นฐานในการขับเคลื่อน School Concept “โรงเรียนบ้านสมานมิตรสร้างสรรค์เชิงนิเวศ (Samanmit Creative Eco-School)” สร้างเด็กรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการพัฒนาคุณภาพ การบริหารและการจัดการศึกษาด้วย “SAMANMIT MODEL” ซึ่งยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำแผนปฏิบัติการ การพัฒนาภาคีเครือข่ายและใช้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา รวมทั้งจัดชั้นเรียนแบบคณะชั้น ภาคเข้าเรียนรายวิชาหลัก 4 วิชาแบบบูรณาการ ภาคบ่ายบูรณาการ Eco-School (บูรณาการหลักสูตร Rayong MARCO และหลักสูตรยุวมหาวิทยาลัยของสถาบันพลังจิตตานุภาพ)

ใช้พื้นที่ทุกส่วนที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (learning space) อยู่ระหว่างปรับเปลี่ยนใช้วิธีประเมินผู้เรียนด้วยการประเมินฐานสมรรถนะ 5 ด้าน เพื่อความเป็น SMART KIDS

บุญชู บุญลิขิตศิริ และคณะ (2564 : 172) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ต้องให้ความสำคัญดังนี้ 1) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู ซึ่งเป็นปัจจัยหลักทั้งองค์ความรู้รูปแบบเทคนิควิธีการสอนให้ก้าวหน้าเทคโนโลยีเรียนรู้ปฏิบัติจริงจากสถานประกอบการหรือแหล่งอาชีพที่แท้จริงเพื่อสร้างครูอาชีพให้เป็นครูมืออาชีพเน้นบทบาทครูผู้สอนเป็นโค้ชผู้พาผู้เรียนทำงานหรือฝึกปฏิบัติ ดังนั้นครูต้องมีทักษะปฏิบัติหรือสมรรถนะในวิชาชีพนั้น ๆ อย่างแท้จริง 2) ปรับเกณฑ์สัดส่วนจำนวนครู นักศึกษาของอาชีวศึกษาใหม่ ตามมาตรฐานการจัดองค์ความรู้ด้าน อาชีพแต่ละสาขาวิชา เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา 3) จัดให้มีหน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรอาชีวศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาครูให้มีประสบการณ์อาชีพโดยศึกษาและสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในโลกอาชีพเชิงลึก นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนแนวใหม่และใช้เป็นเครือข่ายแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) จัดระบบการสร้างเครือข่ายสถานประกอบการสถานที่ฝึกงานร่วมเรียนรู้และพัฒนาครูด้านทักษะอาชีพ 5) ปรับ Mindset ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเนื่องจากโลกเปลี่ยนความต้องการเปลี่ยนต้องปรับตัวได้ตลอดเวลา

วาทีณี พูลทรัพย์ และสุบัน พรเวียง (2563 : 85) ได้กล่าวว่าการสร้างนวัตกรรมการบริหารการศึกษา คือการทำให้สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสิ่ง ๆ นั้นจะเป็นนวัตกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเป็นสิ่งใหม่ ดังนั้นนวัตกรรมของบุคคลกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่ของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ แต่เป็นที่รับรู้ว่าเป็นนวัตกรรมเป็นสิ่งใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้และแก้ไขปัญหา รวมถึงพัฒนาต่อยอดได้ มีการแบ่งประเภทของการใช้นวัตกรรมการศึกษาในประเทศไทยที่นำมาใช้ทั้งที่ผ่านมาแล้วและที่จะมีในอนาคตมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในด้านต่าง ๆ การดำเนินการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะครอบคลุมนวัตกรรมการศึกษา 2 ประเภท คือ 1) นวัตกรรมเชิงนโยบาย 2) นวัตกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการในสถานศึกษา กระบวนการสร้างนวัตกรรมการบริหารให้เกิดขึ้นในองค์กรนั้น มีกระบวนการของวิธีคิดที่มีลำดับขั้นก่อนที่จะพัฒนามาสู่แนวคิดหรือแนวปฏิบัติใหม่ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2560 : 73) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาโดยเฉพาะพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการปรับเปลี่ยนองค์กร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน การสร้างเครือข่ายการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานสร้างแรงจูงใจให้ข้าราชการและบุคลากรอยากพัฒนา

ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้รางวัลในลักษณะใบประกาศนียบัตรผู้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือการจัดกิจกรรมในส่วนราชการต่าง ๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์หรือออกแบบแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบ Digital ตามที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาต้องเริ่มต้นจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทัศนคติกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงปรับกระบวนการทัศน์ของตนเองและบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์นำเทคโนโลยีมาสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาผู้เรียนโดยร่วมมือกับทุกภาคใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะที่จะส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และตอบโจทย์การเป็นพลเมืองที่ดีของพื้นที่เชิงนวัตกรรม

สรุปได้ว่า การพัฒนาและการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับคนในโครงสร้างและหลักสูตร ประกอบด้วย 1. การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2. การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี 3. การกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา 4. การสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม และ 5. การพัฒนาสถานศึกษาด้านแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

จากทักษะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรการบริหารงานโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์ตัวแปรการบริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ที่	นักวิชาการ ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	สรุป
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
2	ด้านนวัตกรรมเชิงนโยบาย		✓	✓			✓			✓		✓	✓		6
3	ด้านการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา		✓		✓		✓		✓					✓	5

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	นักวิชาการ ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	สรุป
4	ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	11
5	ด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน				✓		✓	✓		✓	✓		✓		6
6	ด้านการสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓		10
7	ด้านการสร้างพลังแห่งการเรียนรู้และทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21		✓		✓		✓			✓			✓		5
8	ด้านจัดหาสื่อการสอนรูปแบบใหม่		✓		✓		✓	✓		✓			✓		6
9	ด้านการกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		8
10	ด้านการวางแผนการบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	✓		✓				✓		✓		✓	✓		6
11	ด้านกระบวนการสร้างนวัตกรรม		✓		✓		✓		✓		✓			✓	6
12	ด้านการพัฒนาสถานศึกษานำร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓		✓		✓	9
13	ภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนามาตรฐานการศึกษา				✓			✓		✓			✓	✓	4
14	ด้านการทำงานเป็นทีม	✓					✓				✓				3

หมายเหตุ [1].สิณีธนาฏ อารีย์ และวุฒิชัย เนียมเทศ, (2566 : 88) [2].สงวน อินทร์รักษ์, (2566 : 123). [3].กัมพล เจริญรักษ์, (2565 : 25), [4].นรรัชต์ ฝั้นเชียร, (2564 : 23), [5].กิตติศักดิ์ สังฆะกาโล, (2564 : 52), [6].ชนกนันท์ พะสุโธ, (2564 : 12), [7]. สุชุม เฉลยทรัพย์, (2560 : 73) [8]. บุญชู บุญลิขิตศิริ และคณะ, (2564 : 172), [9].เรื่องกิตติ์ สุทธิวิรัตน์, (2564), [10]. มนต์นภัส มโนการณ และสุบัน พรเวียง, (2564 : 151-153), [11].กมลชนก ชมพูนันท์ (2564 : 18) [12].วาทีณี พูลทรัพย์, (2563 : 36), [13].สุพีรพัชร พิมพมาศ (2561 : 56), [14].ประชุม โพธิกุล (2560 : 5)

จากทัศนะและแนวความคิดของนักวิชาการ พบว่าการบริหารงานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่ามีความถี่ 14 ตัวแปร เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปร สรุปได้ว่ามี 5 ตัวแปรที่มีความถี่ระหว่าง 8-14 ความถี่ คือ 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี 3. ด้านการกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา 4. ด้านการสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม 5. ด้านการพัฒนาศึกษานำร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ดังนั้นการศึกษาแนวทางการพัฒนาศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยจึงได้เลือกตัวแปรออกมาทั้งหมด 5 ตัวแปร คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี 3) ด้านการกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา 4) ด้านการสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม 5) ด้านการพัฒนาศึกษานำร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรม โดยมีรายละเอียดของเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นหลักสูตรที่เน้นส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนในการปรับใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายในสถานการณ์จริงออกแบบกลยุทธ์และแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหโดยพลิกแพลงและอย่างยืดหยุ่นในระยะยาวตลอดจนมีสุขภาวะที่ดีสามารถปรับเปลี่ยนเส้นทางชีวิตให้สอดคล้องกับความผันผวนของโลกและความก้าวหน้าทางวิทยาการ จึงได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะไว้ดังนี้

กัมพล เจริญรักษ์ (2565 : 25) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะตอบสนองผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิตเป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน

นรรัชต์ ฝั้นเชียร (2564 : 23) ได้กล่าวว่า หลักคิดของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) มีวัตถุประสงค์พัฒนาผู้เรียน 4 ข้อดังนี้ 1. เก่งในแบบของ

ตัวเอง เป็นการเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล (Personalization) เพราะคนเราก็มีความถนัด และความเก่งเป็นของตนเอง 2. มีสุขภาวะ เน้นให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะ (Well-being) ทั้งในด้านสุขภาพ ความฉลาดรู้ สังคมและอารมณ์อย่างสมดุล เพราะสุขภาพดีเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ซึ่งหมายความว่ารวมถึงทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตด้วยเช่นกัน 3. เรียนไปใช้งานเป็นพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และการสร้างประโยชน์ต่อสังคม หมดปัญหาเก่งแต่ในตำราแต่นำไปใช้ไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่อนุบาลแต่ยังหนีชาวต่างชาติ หมายความว่ารวมถึงการใช้ความเก่งอย่างถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย 4. ยืดหยุ่นพร้อมปรับตัว พัฒนาผู้เรียนให้รู้เท่าทัน และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาการ เพราะโลกหมุนไปตลอด การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในตำราที่สร้างขึ้นมาในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ยังสามารถต่อยอดความรู้ไปได้เรื่อย ๆ และยังคงกล่าวอีกว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ถือเป็นการเรียนที่เปิดกว้างในแง่ของความหลากหลายในความถนัด ซึ่งในขณะเดียวกันก็เข้าใจความเป็นปัจเจกของบุคคลที่มีความแตกต่างกันนับเป็นความก้าวหน้าในการเรียนการสอนไปอีกขั้นหนึ่ง ที่ทำให้สามารถมองการเรียนการสอนในหลายมิติมากขึ้น

ดิฉันทพ หลวงมณีวรรณ (2564 : 12) ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม จะต้องมีการวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผลในการนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษามีลักษณะคล้ายกับการบริหารงานลักษณะอื่น ๆ ในสถานศึกษา แต่อาจแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผลการบริหารหลักสูตร ได้นำการบริหารงานมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ การกิจในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรมีการกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารของสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาใน 7 การกิจ ได้แก่ การกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร การกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน และการกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนฐาน

สมรรถนะนั้นผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว ช้าแตกต่างกันได้ ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ

2. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อกระบวนการทำงานทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการบริหารการปฏิบัติรวมถึงผลลัพธ์ดังนั้นการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติศักดิ์ สังฆะกาโล (2564 : 52) ได้กล่าวไว้ว่า ในยุคดิจิทัล สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันเด็ก ๆ มีความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น อีกทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่รองรับการเรียนรู้ของนักเรียนค่อนข้างหลากหลาย และเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดสมรรถนะต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ใช้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังกระตุ้นความสนใจในการเรียนได้มากขึ้น จากการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อให้มีความหลากหลาย และยังเป็นเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อเข้าสู่สังคมยุคใหม่ ดังนั้น เทคโนโลยีจึงเป็นทางเลือกในการเรียน เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่แตกต่างของนักเรียนได้ ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนการสอนของครูได้มีรูปแบบ หรือเครื่องมือในการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนจัดการเรียนรู้ อาทิ การใช้กิจกรรม Makerspace โดยผ่านกระบวนการ STEAM Design Process ในการจัดการเรียนรู้และนำเสนอผลงานผ่านคลิปปิดิโอ การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น AR, Google workspace, ClassDojo, Flipgrid, Task123, Q Info, Quizizz, Wordwall และ Line เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนการสอนการสะท้อนผลของผู้เรียนรวมถึงการวัดและประเมินผลจะเห็นได้ว่าการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้อิสระของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและเตรียมนักเรียนให้พร้อม สำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต และครูผู้สอนยังสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้นทำให้การจัดการและการบริหารสารสนเทศเป็นระบบง่ายต่อการจัดเก็บสะดวกในการประเมินเพราะการใช้เทคโนโลยีมุ่งให้ผู้เรียนประเมินตนเองได้อีกด้วยโดยในปัจจุบันทุกสถานศึกษาได้มีการปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษาอย่างแพร่หลายด้วยวิธีการที่แตกต่างกันตามแต่ละบริบทของโรงเรียน นักเรียน และสภาพแวดล้อมถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง แต่แนวทางเทคนิคและวิธีการในการสร้างการเรียนรู้ยังคงขับเคลื่อนเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนได้ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับเทคนิคและวิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการห้องเรียนปกติ และห้องเรียนออนไลน์นั้นสิ่งที่จะต้องคำนึง คือ การใช้แอปพลิเคชันที่นักเรียนสามารถ

เข้าถึงได้ง่าย เหมาะกับบริบทของนักเรียนรองรับทุกอุปกรณ์สะดวกต่อการเรียนได้ทุกสถานที่ทุกเวลา เนื่องจากความพร้อมทางด้านอุปกรณ์แตกต่างกันการสร้าง ความเข้าใจในการใช้งานแอปพลิเคชัน ร่วมกันใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2560 : 125) ได้อธิบายถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ 5 ประการ คือ การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ สิ่งสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ประกอบด้วย Communications Media การสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้พลเมืองจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากมีการบันทึกข้อมูลประวัติผู้ป่วยหรือข้อมูลอื่น ๆ ไว้ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์หลากหลายที่มากกว่าโทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ เช่น แฟกซ์ อินเทอร์เน็ต อีเมล ทำให้สารสนเทศเผยแพร่หรือ กระจายออกไปในที่ต่าง ๆ ได้สะดวก สิ่งเหล่านี้เป็นบริการสำคัญของการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทำให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมากยิ่งขึ้นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีผลให้การใช้งานด้านต่าง ๆ มีราคาถูกลง เช่น การใช้แฟกซ์และอีเมลจะถูกกว่า น่าเชื่อถือกว่า และรวดเร็วกว่าการใช้บริการไปรษณีย์แบบเดิม ทั้งนี้หน่วยงานธุรกิจ รัฐบาล และบุคคลทั่วไปต่างนิยมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากขึ้น เพราะช่วยประหยัดเวลาและเงิน รวมทั้งทำให้มีผลิตภาพ (Productivity) เพิ่มขึ้นเครือข่ายสื่อสาร (Communication Networks) ได้รับประโยชน์จากเครือข่ายภายนอก เนื่องจากจำนวนการใช้เครือข่าย จำนวนผู้เชื่อมต่อ และจำนวนผู้ที่มีศักยภาพในการเข้า เชื่อมต่อกับเครือข่ายนับวันจะเพิ่มสูงขึ้นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์และต้นทุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีราคาถูกลงมาก แม้ว่าการเป็นเจ้าของคู่มือโทรศัพท์หรือคอมพิวเตอร์ ยังเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยสำหรับคนในสังคมส่วนใหญ่ แต่คนจำนวนมากก็เริ่มมีกำลังหามาใช้ได้เองแล้ว เช่น เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก

สรุปได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถกำหนดนโยบายและการส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการทำงาน การประเมินและการตัดสินใจสร้างวัฒนธรรมในองค์กรให้เข้าใจและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากเดิมโดยให้ถือเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นตลอดเวลา พัฒนาตนเองแล้วกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ระหว่างกันอยู่เสมอ พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเลือกใช้เครื่องมือให้ตรงกับข้อมูลที่ต้องการแล้วสามารถนำข้อมูลที่ได้อมาเป็นส่วนในการกำหนดวิสัยทัศน์ สามารถสร้างสังคมเทคโนโลยีทางการศึกษาได้ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การหาความรู้ และการเข้าใจเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และพร้อมที่จะเรียนรู้ พัฒนาอยู่เสมอ

3. ด้านการกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา วางแผนงานการทำงานอย่างมีส่วนร่วมมีมนุษยสัมพันธ์อย่างดีเพื่อให้บุคลากรในองค์กรออกแบบการทำงานร่วมกัน การกระจายอำนาจให้อิสระแก่กันและกันบนพื้นฐานของหลักเหตุและผล และใช้เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภายนอกมาเป็นกำลังเสริมในการทำงานจึงได้นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจบริหารไว้ดังนี้

วาทีณี พูลทรัพย์ (2563 : 36) กล่าวว่า การกระจายอำนาจเป็นการส่งเสริมและสนับสนุน

- 1) ภารกิจของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และบริหารทั่วไป
- 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นหัวใจหรือหลักสำคัญสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเฉพาะแนวคิดการมีส่วนร่วมหรือการบริหารแบบร่วมมือเป็นที่ยอมรับกันมากในวงการบริหารต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย โดยเชื่อว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในงานมากขึ้น
- 3) การบริหารตนเองสถานศึกษาจะมีความเป็นอิสระคล่องตัว มีอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ภายใต้การบริหารแบบองค์คณะบุคคล
- 4) การมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษาไปให้สถานศึกษา
- 5) การบริหารจัดการที่ตอบสนองหรือสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้มากที่สุด
- 6) การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง

โวลสเท็ตเตอร์ กับโมทแมน (Wohlstetter and Morhman) (2020 : 12) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ดังนี้ คือ 1) การกระจายอำนาจ (disperse power) ให้โรงเรียนอย่างแท้จริงโดยที่โรงเรียนจะต้อง กระจายความรับผิดชอบและอำนาจการตัดสินใจให้ทีมงานต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารโดยองค์คณะบุคคล ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเน้น การทำงานเป็นทีม และการสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ 2) การพัฒนาบุคลากร (stress profession development) ทั้งการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียน พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาคณะกรรมการโรงเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งเรื่องการจัดการเรียนการสอน และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจบริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีวางแผนงานการทำงานอย่างมีส่วนร่วม มีมนุษยสัมพันธ์อย่างดีเพื่อให้บุคลากรในองค์กรออกแบบการทำงานร่วมกัน กระจายอำนาจให้อิสระแก่กันและกันบนพื้นฐานของหลักเหตุและผล และใช้เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภายนอกมาเป็นกำลังเสริมในการทำงาน การบริหารงานยุคดิจิทัลจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์แสดงออกถึงความสามารถในการจินตนาการหรือการทำงานที่แปลกใหม่สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ

4. ด้านการสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์และเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมนับเป็นกระบวนการในการพัฒนาความคิดหรือวิธีการเพื่อนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างและดีกว่าเดิมให้กับองค์กรถ้าหากได้รับแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมก็จะทำให้มีโอกาสพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้น

เนาวนิตย์ สงคราม (2564 : 4) ได้กล่าวไว้ว่าการสร้างแรงจูงใจเป็นบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม คือ ผู้นำควรมีการแสดงออกเชิงนวัตกรรมจากการมีวิสัยทัศน์ที่คนคิดเชิงบวกให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจให้กับบุคลากรให้มีการกระตือรือร้นในการทำงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนและสถานศึกษา หากผู้นำแสดงออกให้เห็นถึงการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมก็จะทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีนวัตกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายในตัวเอง

เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีร (2561 : 11) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการสร้างหรือการพัฒนา นวัตกรรมนั้นเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการกระตุ้นให้มีแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความคิดเหล่านั้นพัฒนาเป็นนวัตกรรมที่มีความเป็นเลิศ การพัฒนานวัตกรรมจะเป็นการเปิดประตูสู่โลกแห่งการพัฒนาจากแรงกระตุ้นภายใต้วิธีการต่าง ๆ สู่สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2560 : 73) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างนวัตกรรม การบริหารสถานศึกษาด้วยตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและส่งเสริมสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้ของรางวัล การกล่าวชมเชย การขึ้นเงินเดือนหรือการเผยแพร่ วิธีคิดค้นนวัตกรรมของบุคลากรให้ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรม

โฮริซอน (Horizon dimension)(2019 : 210) ได้กล่าวว่า การคิดริเริ่มนวัตกรรมพัฒนา จนเกิดการปฏิบัติและการยอมรับนวัตกรรมซึ่งประกอบด้วยกระบวนการนวัตกรรม 4 ระยะ ได้แก่ 1) แรงจูงใจที่ทำให้เกิดการคิดนวัตกรรม 2) สร้างแนวคิดหรือแนวปฏิบัติใหม่ที่จะมาช่วยแก้ปัญหาหรือตอบโจทย์การบริหารองค์กรได้ 3) การนำไปสู่การประยุกต์ใช้จริงเป็นการสร้างคุณค่าให้กับแนวคิดหรือแนวปฏิบัติที่ได้สร้างหรือพัฒนาขึ้น 4) กำหนดรูปแบบกระบวนการที่ชัดเจนการกำหนด ชื่อเรียกนวัตกรรมบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่เป็นผลมาจากการได้ทดลองปฏิบัติตามนวัตกรรมการบริหารที่คิดค้นขึ้น

สรุปได้ว่า การสร้างแรงจูงใจให้สร้างนวัตกรรม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสร้าง นวัตกรรมการบริหารจัดการของตนเอง และมีวิธีการกระตุ้นและจุดประกายความคิดให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้คิดนวัตกรรมการเรียนการสอน ใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีและสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ สร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง และสร้างแรงจูงใจด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงาน วัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข

5. ด้านการพัฒนาสถานศึกษานำร่องต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การดำเนินการพัฒนา นวัตกรรมการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อศึกษาและพัฒนา นวัตกรรมการบริหารจัดการในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็น รูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทที่หลากหลาย และจัดทำเป็นรูปแบบนวัตกรรมการบริหาร จัดการของสถานศึกษาซึ่งจะเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

พระครูกิตติญาณวิสิฐ และพระครูวิรุฬห์สุตคุณ (2564 : 5) ได้กล่าวว่า พื้นที่นวัตกรรมการ การศึกษานำร่อง ต้องมีขั้นตอนการสร้าง โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติทั้ง 6 ขั้น คือ 1) กำหนด นโยบายส่งเสริมนวัตกรรม 2) สร้างนวัตกรรมและพัฒนา นวัตกรรม 3) การหาประสิทธิภาพของ นวัตกรรมการศึกษา 4) ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ 5) นำไปใช้ในสถานการณ์จริง และ 6) ประเมินผลการใช้นวัตกรรม และองค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบ Model : 6744-Model ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การใช้หลักธรรมในการดำเนินการ 2) ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิธีคิด 3) ฐานคิดในการพัฒนาสถานศึกษา 4) เชื่อมโยงวิถีชีวิต หรือวิถี ชุมชน 5) บูรณาการฝึกภาคปฏิบัติ 6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

มนต์นัทธ มโนการณ และสุบัน พรเวียง (2564 : 106) ได้กล่าวว่า สถานศึกษานำร่อง ทุกแห่งต้องใช้แนวคิดทฤษฎีระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผล ย้อนกลับ โดยกำหนดมาตรฐาน การศึกษาเป็นผลผลิตและมีความสอดคล้องกับปัจจัยนำเข้า ส่วนกระบวนการใช้แนวคิดหรือทฤษฎีที่แตกต่างกันตามความ เชื่อวชาญของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษานำร่องนั้น กระบวนการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ส่วนใหญ่ใช้ วงจรคุณภาพ เดมมิง (The Deming Cycle) ที่ ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act)

เรืองกิตต์ สุทธิวิรัตน์ (2564 : 26) ได้กล่าวว่าการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของ สถานศึกษาในการนำมาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติของ กระบวนการพัฒนานวัตกรร มการบริหารจัดการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำ มาตราฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และสังเคราะห์รูปแบบนวัตกรรมการบริหาร จัดการอันจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามเป้าหมายและเป็นตัวอย่างต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่นำร่องนวัตกรรมการศึกษาจำเป็นต้องมี นโยบายที่ชัดเจนผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายที่จะขับเคลื่อน สถานศึกษาตามกรอบการพัฒนาสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฐาน สมรรถนะลงสู่การปฏิบัติให้สามารถเห็นผลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุน

บุคลากรในสถานศึกษาให้สร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนสร้างเทคโนโลยีพัฒนากระบวนการเรียนรู้บริหารจัดการงานในสถานศึกษาในรูปแบบของการกระจายอำนาจสร้างจุดแข็งโดยการนำทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อที่จะพัฒนาสถานศึกษานำร่องให้มีผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเลิศในทุกมิติตามจุดมุ่งหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

บริบทสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง

สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยองเป็นสถานศึกษาที่ได้เข้าร่วมเพื่อทดลองการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาการกระจายอำนาจและการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้ตอบโจทยกับบริบทจังหวัด

จังหวัดระยองเป็นเมืองที่มีการคิดและนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาจังหวัดในทุกด้าน โดยเฉพาะ ด้านอาชีพ และ ด้านการศึกษา จังหวัดระยองมีสถานประกอบการจำนวนมากกระจายในพื้นที่ทุกอำเภอส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสสร้างรายได้ระหว่างเรียนและจบการศึกษาสามารถเป็นแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของจังหวัด และรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาส่งผลให้สถานศึกษาได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และจังหวัดระยองมีความเจริญอย่างต่อเนื่องทำให้สภาพชุมชนรอบสถานศึกษาส่วนใหญ่ซึ่งมีทั้งสถานประกอบการ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวส่งผลให้สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ และเป็นแนวทางประกอบอาชีพ สถานศึกษาที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมมีโอกาสได้รับการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านที่หลากหลายส่งผลให้สถานศึกษาสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นครูให้ความรู้ เป็นแบบอย่างการเรียนรู้ การดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ความก้าวหน้าเทคโนโลยี ส่งผลให้สถานศึกษาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ นักเรียนสามารถสืบค้นหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง กรอบการดำเนินนโยบายในการจัดการศึกษา โดยการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเต็มตามศักยภาพภายใต้แนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การออกแบบและดำเนินงานในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและหลักการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงศึกษาองค์ประกอบ และบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นกลไกหนุนเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนให้อิสระจัดการตนเองให้ประสบความสำเร็จรวมถึงจัดการองค์ความรู้ เชิงนโยบาย ผลักดันให้เกิดความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

โดยศึกษาธิการจังหวัดระยองได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง สนับสนุนงานด้านการศึกษาระดับเคลื่อนยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดระยอง ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความเป็นเลิศด้านการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและการพัฒนากีฬา ร่วมมือกับทุกภาคส่วนทำงานเพื่อการพัฒนาการศึกษาตามบริบทจังหวัดระยอง พัฒนาระยองให้เป็นเมืองน่าอยู่สู่การเป็นจังหวัดจัดการศึกษาด้วยตนเองขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยองและกรอบหลักสูตรจังหวัดระยอง Rayong MARCO เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของจังหวัดระยอง สำหรับคนทุกช่วงวัยที่ตอบโจทย์บริบทระยอง เท่าเทียม ทัวถึง เท่าทัน สมดุล ร่วมสร้างระยองให้เป็นเมืองน่าอยู่ และเป็นต้นแบบในการผลิตพัฒนากำลังคนสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคม มาตั้งแต่ปี 2561 จนได้รับการประกาศให้เป็นจังหวัดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562

ตารางที่ 2.3 การวิเคราะห์ (SWOT) บริบทจังหวัดระยอง

ด้านโอกาส (+)	ด้านอุปสรรค (-)
1. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการใฝ่เรียนรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม 2. สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง 3. ผู้ปกครองชุมชนมีส่วนร่วม มีความพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนส่งผลให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุน ทรัพยากรจากผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4. มีสถานศึกษาในสังกัดกระจายอยู่ทุกตำบลเกือบทุกหมู่บ้าน ส่งผลให้สามารถให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง 5. หน่วยงานภาคเอกชนสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีงบประมาณเพิ่มขึ้น	1. ประชากรในจังหวัดระยองมีการเคลื่อนย้ายสูงตลอดปี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน 2. สภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว/ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ดูแลบุตรหลานเท่าที่ควรทำให้นักเรียนเกิดปัญหาด้านการเรียนและความประพฤติ 3. พื้นฐานด้านการเรียนของเด็กต่างชาติส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและการบริหารทรัพยากรด้านการศึกษาของสถานศึกษา 4. การเคลื่อนย้ายประชากรแฝงในวัยเรียนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 5 สาระหลัก 5. โรงเรียนในเขตชุมชนเมืองอยู่ใกล้แหล่งอบายมุข ส่งผลให้นักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูงขึ้น 6. โรงเรียนที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากมลพิษ ส่งผลให้ครู นักเรียนมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ด้านโอกาส (+)	ด้านอุปสรรค (-)
6. จังหวัดระยองโดยภาพรวมเป็นสังคมเกษตร ส่งผลให้สามารถขยายแนวคิดการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากโรงเรียนสู่ชนบท ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย 7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านที่หลากหลาย ส่งผลให้โรงเรียนสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้พัฒนาสิ่งใหม่ ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยการใช้บริบทเชิงพื้นที่เป็นฐาน 8. ความก้าวหน้าเทคโนโลยี ส่งผลให้โรงเรียนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ นักเรียนสามารถสืบค้นหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง 9. จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มีเศรษฐกิจดีที่สุดของประเทศเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของประเทศ 10. การให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง 11. สถานศึกษาภายใต้บริบทของตนเอง ได้คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา และการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ 1. การเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่สามารถแก้ไขปัญหาตามแต่ละบริบทพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีอำนาจ และอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้บริบทของตนเอง	7. การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถแยกแยะหรือควบคุม หรือเลือกใช้เทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ได้ 8. โรงเรียนในพื้นที่บนเกาะมีปัญหาในเรื่องของปัจจัยพื้นฐานด้านกายภาพ โดยเฉพาะอาคารเรียน สื่อการเรียนการสอน และระบบไฟฟ้า น้ำประปา ทำให้เกิดปัญหาการเรียนการสอนโดยเฉพาะการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และระบบ Hi-Speed Internet นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของโรงเรียนที่อยู่บนเกาะ ทำให้กระทบกับงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน 9. การให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องของภาคส่วนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 10. การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษายังไม่เป็นรูปธรรมเนื่องจากสถานศึกษาขาดความเข้าใจองค์ความรู้ในวัตถุประสงค์ของการเกิดขึ้นของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง 11. ในหมวด 1 ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พุทธศักราช 2562 ยังไม่มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างและเป็นข้อมูลที่จะสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการที่ทำให้เห็นความสำคัญและประโยชน์อย่างแท้จริงของการขับเคลื่อนและการดำเนินการตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อศักราช 2562

กล่าวโดยสรุป จังหวัดระยองเป็นเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่มีโอกาสในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพโดยวิธีการส่งเสริมผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันซึ่งเป็นอีกแนวทางที่จะบริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดระยอง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และก้าวไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่มีศักยภาพพร้อมพัฒนาผู้เรียนออกสู่สังคมเป็นพลเมืองที่ดี มีความสามารถและกล้าคิดในสิ่งที่แตกต่างบนความถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

เอเบิร์ต & ดรูว์ (Eberl & Drews 2021: 122-134) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลในองค์กรเอกชนในประเทศเยอรมัน ด้วยการสำรวจแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารองค์กร ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างขององค์กรโดยเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล การติดตามด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมพัฒนาและสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากร ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาแก่บุคลากร

อาร์บัคเคิล (Arbuckle. 2018 : 133-134) ได้ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบที่มีผลต่อการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ทางการศึกษาหรือการนำนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การใช้นวัตกรรมทางการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ผลดี มีดังนี้ 1) ครูผู้สอนต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ ของโครงการใช้นวัตกรรมนั้นเป็นอย่างดี 2) ผู้บริหารต้องปรับตัวและเข้าใจเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือและสนับสนุนองค์กรให้ก้าวทันยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง 3) จัดให้มีการฝึกอบรมและติดตามผลการใช้นวัตกรรมนั้น 4) โครงการใหม่ในการใช้นวัตกรรมต้องนำไปสู่การปฏิบัติจริง 5) โครงการต้องได้รับช่วยเหลือจากท้องถิ่นในด้านทรัพยากรและงบประมาณ 6) โครงการต้องมีการปรับปรุงครูและการปฏิบัติตามโครงการ 7) โครงการต้องจำกัดจำนวนประชากร 8) โครงการต้องมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนา

ดิชาร์จ (Duickert. 2016 : 210) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพันธกิจของผู้บริหารระบบดิจิทัล สรุพอค์ประกอบ ของภาวะผู้นำแบบดิจิทัล ได้ว่า 1) มีวิสัยทัศน์แห่งดิจิทัล มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความไว้วางใจและกล้าทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ 2) โปรโมทสื่อดิจิทัลและฐานงาน (Platform) เพื่อเพิ่มความเร็วและความยืดหยุ่นของงานผ่านระบบเครือข่ายดิจิทัล 3) สนับสนุนการจัดการความรู้ มีการปรับความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ ใช้ความรู้ที่ดีที่สุดในการทำงาน 4) การพัฒนาผู้บริหารไปพร้อมกับบุคลากรและสนับสนุนบุคลากรในการเรียนรู้ ที่ทันสมัย ที่ครบวงจรอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินชีวิตในอนาคต 5) มีความโปร่งใสในหน้าที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าปลอดภัยและชัดเจนสำหรับ ทุกคนที่เกี่ยวข้อง

เพนยิดส์ (Panyides. 1997 : 38) ศึกษาปัจจัยที่มาก่อนและผลลัพธ์ของความสามารถด้านนวัตกรรมของผู้ให้บริการการขนส่งจำนวน 251 องค์กรในฮ่องกง โดยให้ความสนใจกับปัจจัยด้านการมุ่งเน้นความสัมพันธ์เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นก่อนนวัตกรรมที่นำไปสู่คุณภาพของการให้บริการและการดำเนินงานผลการศึกษพบว่า การมุ่งเน้นความสัมพันธ์และการสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นความสามารถขององค์กรหลัก (organizational capabilities) ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการดำเนินงานขององค์กร การมุ่งเน้นขององค์กรผ่านความสัมพันธ์กับลูกค้าทำให้ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมสูงขึ้นโดยการสร้างสรรค์วิธีการในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น เพื่อค้นหาแนวทางใหม่สำหรับการทำงานและทำให้ความคิดใหม่สร้างสรรค์นวัตกรรมที่องค์กรจะเป็นคนแรกที่น่าเข้าสู่ตลาดในรูปแบบสินค้าและบริการใหม่ การเน้นความสัมพันธ์ (relationship orientation) ไม่ได้เพียงแค่ทำให้เกิดนวัตกรรมเท่านั้น แต่มีความสำคัญกับการทำให้ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเกิดขึ้นด้วย

เลวิน (Lewin. 1986 : 628 – 639) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาองค์การนวัตกรรมโดยใช้องค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไม่สามารถจะเรียนรู้ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะขาดองค์ประกอบหลักในการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การดำเนินการด้วยตนเอง การยอมรับของ สังคม วิสัยทัศน์ร่วม และการปฏิรูประบบผู้นำ รูปแบบองค์การนวัตกรรมต้องบรรลุความสำเร็จในการบริหารจัดการนวัตกรรม โดยการเรียนรู้ในองค์การผ่านองค์การแห่งการเรียนรู้ และมีการสร้างสิ่งแวดล้อมในการสร้างแรงบันดาลใจ ปัจจัยในการพัฒนาองค์การนวัตกรรม คือการมอบหมายงานแก่อาสาสมัครที่ความรู้ความสามารถในงานนั้น ๆ สังคมที่เป็นอิสระ พนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบงานนั้น ๆ อย่างเต็มที่และมีการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม

งานวิจัยในประเทศ

จุจากรณ์ ลักษณะดี (2565 : 75-79) ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเทียบกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 136 คน จาก 15 โรงเรียน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) จากนั้นนำไปสุ่มอย่างง่ายแบบมีสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

deviation) และค่าที (t-test for independent samples) ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากสูงที่สุดไปต่ำที่สุด ดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล รองลงมา ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ ตามลำดับ 2. ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

กัมพล เจริญรักษ์ (2565 : 15-28) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 3) ศึกษาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ 4) ประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ศึกษาการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และประเมินการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์อยากปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) ได้หลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 7 โรงเรียนของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะผ่านการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงตามคำแนะนำ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ความเห็นชอบ และคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดระยองอนุมัติให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง รุ่นที่ 1 ทั้ง 7 โรงเรียน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป 3) สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รุ่นที่ 1 นำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ และผลการนิเทศพบว่า นักเรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ สนใจที่เรียนมากยิ่งขึ้น เป็นเจ้าของกิจกรรมและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ 4) ผลการประเมินการใช้

หลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมกรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมกรทุกด้าน

กันตชาติ กุณนอก (2565 : 200) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา เปรียบเทียบ หาความสัมพันธ์ หาอำนาจพยากรณ์และหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 91 คน และครูผู้สอน 251 คน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 342 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางกำหนดขนาดของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนก .492 - .843 มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .977 และแบบสอบถามประสิทธิผลของโรงเรียน มีค่าอำนาจจำแนก .516 - .773 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .965 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test ชนิด Independent Samples การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แต่ละขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมกร 2. ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมกร 3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียนและ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 5. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผล ของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน ในทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = .629$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 ด้าน ที่สามารถ พยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการที่ทักษะเทคโนโลยีในดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 58.60 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.27376 7. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของ

ผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เสนอแนะไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวัดผลนักเรียน 2) ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปรับปรุงการสอน เผยแพร่แนวทางการสอนที่ดี และผู้บริหารคอยอำนวยความสะดวกและ 3) ด้านจริยธรรมในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล ควรมีการสร้างความตระหนักและกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ จรรยาบรรณของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ภูริรัตน์ สุกใส (2565 : 102) ได้ทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุดรดิตถ์ปีการศึกษา 2565 จำนวน 265 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และครูผู้สอน จำนวน 247 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสาร ด้วยดิจิทัล 2) ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาบุคลากร รองลงมาคือ วิสัยทัศน์ร่วม ขององค์กร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือบรรยากาศนวัตกรรมการภายในองค์กร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรพรรณ อินทร์ชูและ จิตติมา วรรณศร (2565 : 301-305) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จาก 182 โรงเรียน จำนวน 306 คน โดยการเลือกจากการ

เทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันผลการวิจัยพบว่า ตามความคิดเห็นของครู 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะทางเทคโนโลยี รองลงมา คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร 2) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมการสอน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการประเมินผล 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีค่า Sig (2-tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า .01 กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม มีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation (r.) เท่ากับ 0.668* มีค่าความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

มนต์นภัส มโนการณ และสุบัน พรเวียง (2564 : 151-153) ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพและปัญหาของการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้ถอดบทเรียนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำร่องที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี และการพัฒนาแนวทางการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานำร่อง จำนวน 46 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งเคราะห์เอกสาร การประชุมเชิงปฏิบัติการ การถอดบทเรียน การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปว่า 1) สภาพและปัญหาการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำร่อง สถานศึกษาทุกแห่งมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา แต่ยังไม่ได้นำมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 มาร่วมกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน มีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินของหน่วยงานต้นสังกัดและคณะกรรมการขับเคลื่อน 2) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำร่องที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีกระบวนการกำหนดมาตรฐานส่วนใหญ่ใช้วงจรคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์มีประเด็นการพิจารณา และค่าเป้าหมายความสำเร็จชัดเจน เงื่อนไขความสำเร็จคือ

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีชุดความคิดเติบโต พัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนา 3) แนวทางการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1) แนวคิดการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา 2) กระบวนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และ 3) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการตรวจสอบแนวทางฯ มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

อัสรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิตรระกุล และจอย ทองกล่อมศรี (2564 : 114) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูและนิยามนวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี 3) การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน 5) มีงบประมาณจัดทำนวัตกรรม 6) กำหนด จำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้และ 7) สร้างแรงจูงใจให้ครู ในการสร้างนวัตกรรม เช่นการให้รางวัล

ประภาภัทร นิยม และคณะ (2563 : 86) ได้ทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมจัดการศึกษาระดับจังหวัด: กรณีศึกษาจังหวัดระยองและจังหวัดศรีสะเกษวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมจัดการศึกษาระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดระยอง และจังหวัดศรีสะเกษ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมในระดับจังหวัด ให้เกิดต้นแบบของการปฏิรูปการศึกษาที่บริหารได้ ภายใต้ชื่อ “โครงการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมจัดการศึกษาระดับจังหวัด กรณีศึกษาจังหวัดระยองและจังหวัดศรีสะเกษ” ในจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดระยอง เฉพาะ 5 โรงเรียนของพื้นที่ศรีสะเกษในบทบาทของการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นองค์รวม ทั้งนี้การวิจัยปฏิบัติการพื้นที่จังหวัดระยอง มีโรงเรียนนำร่องที่สมัครและได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมพื้นที่นวัตกรรมปีหนึ่ง จำนวน 25 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 5 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ด้วยวิธีการปลดข้อจำกัด จากกฎระเบียบการบริหารแบบเดิม ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของกลไกบริหารให้มีอิสระในการจัดระบบและวางแผนการศึกษาของจังหวัด และส่งเสริมให้โรงเรียนมีบทบาทดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการทางด้านวิชาการ บุคลากร และงบประมาณด้วยตนเอง 2) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและกลไกการขับเคลื่อนของภาคประชาชนที่ตอบสนองโจทย์ ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อร่วมพัฒนานวัตกรรมการศึกษา 3) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยให้โรงเรียนสามารถเลือก/พัฒนาการใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการ

ยกระดับคุณภาพ การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลด้วยตนเอง และนำไปขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ
ต่อไป 4) เพื่อสร้างระบบพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามนวัตกรรมที่โรงเรียนเลือก
สร้างระบบ Substitute Teacher เพื่อรองรับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องยั่งยืน และนำไปขยายผลใน
พื้นที่อื่นต่อไป 5) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ในพื้นที่การศึกษาพิเศษจังหวัดระยอง และถอดบทเรียนเพื่อขยายผลในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ผลจากการ
วิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนถึงบทเรียนที่สำคัญต่อกระบวนการปฏิรูปการศึกษา กล่าวคือ ประการที่ 1
การปฏิรูปผ่านระบบ มีความเป็นไปได้สูง โดยสะท้อนถึงความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่เกิดการ
ปรับเปลี่ยนตนเองได้อย่างชัดเจนจะมีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ รวมถึงการสร้าง
แรงจูงใจให้เกิดการสร้างนวัตกรรมที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนทันที ประการที่ 2
เนื่องด้วยการที่มีพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นกลไกหลักของการดำเนินการพื้นที่
นวัตกรรมการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง ที่จะปรากฏเป็นแบบแผนใหม่ของระบบ
การบริหารจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับโรงเรียนขึ้นมาจนถึงระดับจังหวัดและระดับนโยบายการจัด
การศึกษาของประเทศได้ต่อไป

พระครูกิตติญาณวิสิฐ (2564 : 164) ได้ทำวิจัยเรื่องศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม
ทางการศึกษาภายใต้แผนงานวิจัย เรื่องการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ การวิจัยครั้งนี้มี
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้
การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง
การศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา นิสิต นักศึกษา ผู้บริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 40 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์
และแบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) พื้นที่
นวัตกรรมการศึกษานำร่อง มีขั้นตอนการสร้าง โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติทั้ง 6 ขั้นตอน คือ
1 กำหนดวิสัยทัศน์นวัตกรรมร่วมกัน 2 สร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะและพัฒนานวัตกรรม 3 การหา
ประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา 4 ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ 5 นำไปใช้ในสถานการณ์
จริง และ 6 ประเมินผลการใช้นวัตกรรม 2) องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบ
Model : 6744 Model ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การใช้หลักธรรมในการ
ดำเนินการ 2) ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิธีคิด 3) ฐานคิดในการพัฒนาสถานศึกษา 4) เชื่อมโยงวิถีชีวิต
หรือวิถีชุมชน 5) บูรณาการฝึกภาคปฏิบัติ 6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 7 กระบวนการ คือ
1) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 2) มีความต่อเนื่อง 3) เกิดเป็นอัตลักษณ์ 4) วิธีการบริหารจัดการบูรณาการหลัก
พุทธศาสนา 5) มีหลักในการคัดเลือกบุคลากร 6) การพัฒนาศักยภาพครู 7) ใช้จิตวิทยาเชิงบวก มี 4
สร้าง 1) คุณลักษณะของจิตอาสา 2) ให้เกิดพฤติกรรมใหม่ 3) ต้นแบบที่ดี 4) คนดีคนเก่ง และมี 4
พัฒนา 1) วิถีใจที่เปี่ยมไปด้วยกรุณา 2) วิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัว 3) วิถีชุมชนแห่งสติ 4) วิถีชีวิตใหม่

3) การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า ต้องอาศัยองค์ประกอบที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ และการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ดังนั้นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาวิถียุทธ จึงประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมวิถียุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน
- 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถียุทธ
- 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และ
- 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถียุทธ โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

มูฮัมหมัดรุซลัน ลือบาเกลูติ และนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2563 : 210 - 220) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา อายุ และขนาดของสถานศึกษา และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ปีการศึกษา 2564 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามขนาดของโรงเรียน รวมทั้งหมด 338 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.982 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และสถิติทดสอบเอฟผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ตามความคิดเห็นครูผู้สอน ในภาพรวม อยู่ในระดับดีโดยมีภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจ เป็นลำดับที่ต่ำที่สุด 2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาครูให้สามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูรุ่นเก่ากับครูรุ่นใหม่ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล

วาทีณี พูลทรัพย์ (2563 : 196) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา และ 2) ผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 144 โรง โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูฝ่ายวิชาการ และครูรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 432 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถาม ความคิดเห็น และแบบยืนยันองค์ประกอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบ การบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารงาน บุคคลเพื่อสร้างแรงจูงใจพัฒนานวัตกรรม 2) การบริหารสมรรถนะองค์การ 3) การบริหารหุ้นส่วน องค์การ 4) ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรม 5) การพัฒนานวัตกรรม 6) นวัตกรรมเชิงระบบ 7) การบริหารแผน นวัตกรรม 2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพบว่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

เจษฎา ชวนะไพศาล (2563 : 142) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิต จากมากไปน้อย ดังนี้การเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลความเป็นเลิศในการปฏิบัติ อย่างมืออาชีพ การปรับปรุง อย่างเป็นระบบ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีพบว่า 1) ด้านการเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้และปรับตัวตามเทคโนโลยีอย่างเข้าใจมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อสร้าง แรงบันดาลใจ กระตุ้นให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีควรจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีการเชื่อมโยงเทคโนโลยีและปรับเปลี่ยน วิสัยทัศน์การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ด้านการสร้าง วัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรกำหนด นโยบายให้ครูได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจนเป็นปกติ ในการจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติงานอื่น 3) ด้านความเป็นเลิศ ในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ผู้บริหารควรอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้ เทคโนโลยีมุ่งเน้น ให้ครูใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานร่วมกัน 4) ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควร

วางแผนการใช้เทคโนโลยีของสถานศึกษา จัดหาบุคลากรดูแลรักษาพัฒนาระบบเทคโนโลยี 5) ด้านการเป็นพลเมืองใน ยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษาประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ทั้งในเชิงทฤษฎีที่เป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลและเชิงปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรสร้าง นวัตกรรมและใช้ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ พัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของสถานศึกษานาร่องพื้นที่นาร่องนวัตกรรมการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญาอารมณ์ และทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิต เป็นผู้เรียนที่ดีที่เก่งที่กล้าที่จะ สร้างสรรค์สิ่งดี ๆ สามารถพึ่งตัวเองได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี